

Literatūra

RAŠTIJA
MENAS
MOKSLAS

NR. 323

CHICAGOS LIETUVIŲ LITERATūros DRAUGIJOS LEIDINYS

XII METAI

K. B. KRAUČIŪNAS

1. PASKUTINYSIS IŠ SEPTYNERIŲ

(Tęsinys)

Pagaliau jei pamatė, kad atbėga per lauką su ilgu pagaliu šaukdama Gurskienę. — Jūs unsvatai, galgonai, raspūžnikai, bezbažninkai, aš jus pamokysiu kaip reikia elgtis šventoje vietoje! — rėkė ji. Bet kur tu sugaudysi vaikus lauke? Vienas vaikas pabėgo į vieną pusę, kitas — į kitą, tarytum jų ir nebuvo. Kaziukui parūpo, kaip reikės pargyti kiaules pro Gurskienės kiemą. Bet į kaimą buvo dvišakas kelias: Vienas eidavo pro Gurską į Rudupį, o kitas pro Kazėną į Dubjoją. Tuokart Kaziukas sumanė kiaules gyti namo iš Dubjojos pro Kazėną. Nuginęs kiaules pylimu per tiltelį į kaimą, — pats namo negrįžo. Tą vakarą jis nutarė nakvoti pas savo brolių Joną, kuris tuo laiku buvo Zavišo dvaro kumetis. Adašiūnienė nustebė, kad kiaulės parbėgo vienos namo, o piemenukas negrįžo. Ji laukė jo su vakariene ir susirūpinusi nuėjo pas motiną, manė, kad jis ten bus parėjęs, bet jo nerado. Kitą rytą, dar saulei netekėjus Kaziukas prabėgo pro Gurskienę, kuri dar miegojo, ir kaip tik tą dieną jam reikėjo galvijus gyti, ir piemenukas atsirado.

Adašiūnienė klausinėjo, kur jis buvo dingęs, tačiau Kaziukas nesisakė, nes žinojo negerai padaręs. Jis žinojo kam pasisakyti.

Sekmadienį jis nuėjo į bažnyčią ir ėjo išpažinties pas savo mylimą kun. J. M. Kaziukas tikėjosi gausią atleidimą ir su ramia sąžine grįšias namo. Tačiau kunigas, užuot tėviškai pamokęs, jį išplūdo, baigdamas tokiomis žodžiais: "Kaip tavęs perkūnas nenutrenkė!" Tokie žodžiai jo nesuramino, bet dar daugiau apsunkino jo sąžinę. Kaziukui kilo abejonė, ar kunigas neperdaug kietas jo nuodėmių teisėjas, savo valia siundydamas pagonių Dievą Perkūną, nubauti ir ašą vaiką už jo klaidas?...

Nuo to paties kunigo jam teko nukentėti už vieną visai nekaltą žaidimą...

Nuo to kunigo tokio žiauraus elgimosi, Kaziukas pradėjo atšalti tikėjime. Jis dažnai pagalvodavo, ir abejodavo ar jie gali padaryti tuos stabus šventais?...

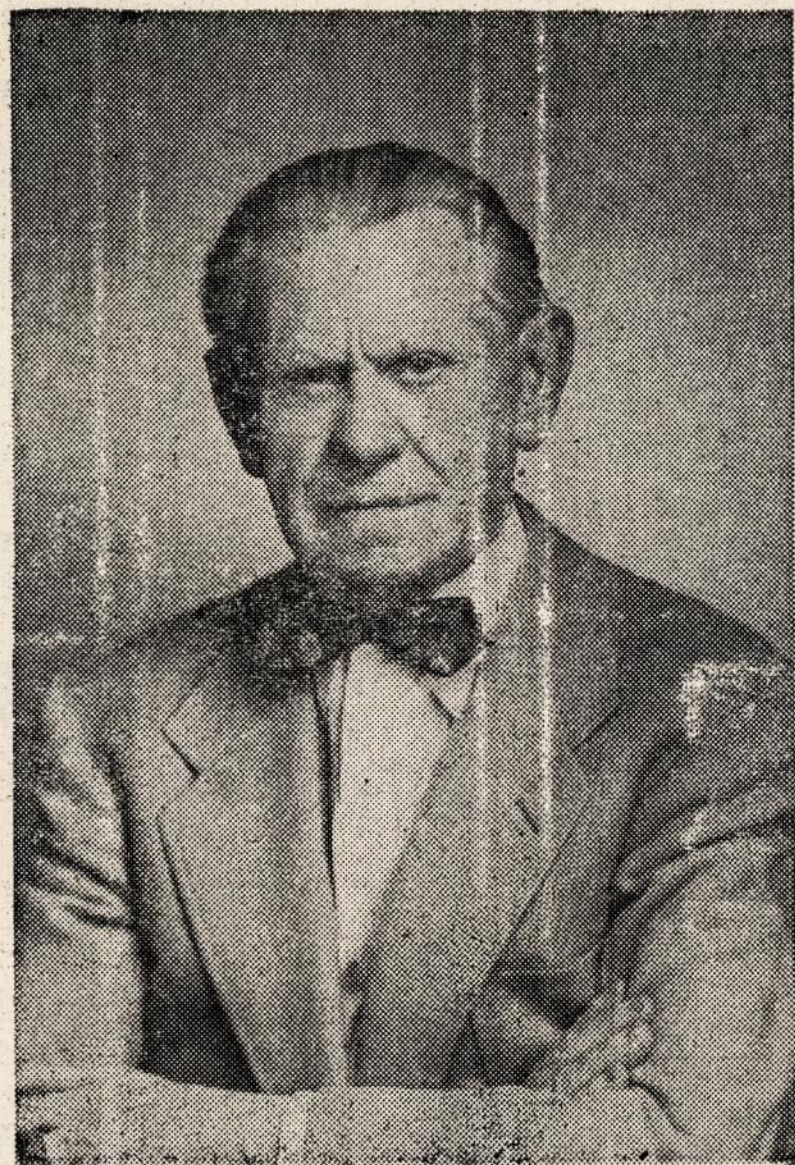
Tas pats kunigas baudavo ūkininkus, kad nevažiuotų kunigo vežti pas lygonį su mėsą vežančiomis vežėčiomis, bet parinkti "bricką" su minkštomis sėdynėmis.

Kartą vienam biednam karpininkui prireikė parvežti kunigą. Simanas Grinis davė gerą arklį, bet kelias buvo blogas ir kai parvežė kunigą pas ligonį, jam pagailo arklio, kad visas sušilęs ir atgal parvežti nedavė arklio. O tuo tarpu greitai negalėjo gau' i kito, kuris parvežtų jį į Ramygalą. Kunigas nelaukė kol suras kitą vežiką, jis išėjo pėsčias pasikėlęs skvernus apie 4 kilometrus į dvarą, iš kur jį parvežė namo. Tuo kart Kaziukui labai buvo malonu žiūrėti, kai jis ėjo pėsčias, kad ir ponui teko bristi purvu.

5. GRINIŲ GANYKLOS — PIEMENUKŲ VARGAI

Grinių ganyklos buvo tinkamos tik galvijams. Kiaulės ir avys buvo ganomos laukuose — ant pūdymo. Piemenims išginus, iš pat ryto kartu su galvijais tekdavo bristi brastomis už Valkos. Pirmas kalnelis už upės buvo vadinamas Mola. Jis buvo neteisingai vadinamas: jo vardas turėjo būti Molio kalnas. Kol tas kalnelis priklausė visiems, viso kaimo ganyklai, tai Griniūniečiai imdavo iš jo molį savo reikalam. Dėl to jis turėjo būti vadinamas Molio kalnu, (moliokalnis), o ne mola. Kalnelis buvo raudonas ir žolė neaugo, iš viso mažai kas augo ant jo. Tad ir galvijai ant jo ilgai nerimdavo. Tuomet piemenys gindavo į kitą kalnelį per brastelę į Padirvonę. Ten piemenukams būdavo geriau. Aplink kalnelį telkšojo gilios balos, ir galvijai įbridę likdavo pakraščiuose niekur neišeidami į svetimas pievas. Piemenukams nereikėdavo jų ganyti ir ginti nuo svetimų lauko. Ir taip per dieną, nuo vieno kalnelio į kitą brisdavo brastomis: nuo Padirvonės į Patrakę, nuo Patrakės Pajuodin, Upesnin ir pagaliau giliausia brasta į Kutiškę. Kutiškės brasta galvijai plaukdavo, o piemenukai nusirengdavo nuogi ir drabužėlius ant galvų susidėję, pasišokėdami brido, kad negautų vandens į gerklę. Kutiškė buvo paskutinis kalnelis pagal žudžių kaimo miškelį, kur piemenukams buvo ramiausia vieta ganyti. Piemenukai apsirengę vėl jausdavosi šiltai ir galvijai visada suguldavo pagromuliuoti.

SI AU RU O J U T A K E L I U

K. B. KRAUČIŪNAS, autorius

Piemenukai turėdavo laiko pauogauti, ar prisilaužyti beržo šakelių ir pasidaryti šluotų, kurias parnešdavo šeiminkams...

Dar saulė būdavo augštai, o jau iš Kutiškės rengdavosi ginti galvijus tais pačiais kalneliais link namų. Didžiausias vargas buvo lietui lyjant. Piemenukai neturėdavo kur pasislėpti nuo lietaus, turėdavo tupėti, kaip šuneliai ant gryno lauko. Grinių piemenukai neturėjo progos apauti kojų. Turėjo braidyti ištisą dieną balomis, pasiraite kelnaites. Vasarą nuo braidymo ir saulės kepimo suplyšdavo piemenukų blauzdos. Grinių ganyklos buvo prastos, ir karvės mažai teduodavo pieno. Šeimininkės tik pasidarydavo sūrių ir sviesto, o parduoti neturėdavo ko. Taip pat jos turėdavo rūgštaus pieno, varškės ir grietinėlės. Grietinėlės, būdavo, šeimininkės duodavo piemenukui suskilusias blauzdeles patepti ir palaižyti... Pienelio užtekdavo šeimynai ir katinui...

Prisimindamas piemenavimo dienas ir Grinių ganyklas, Kaziukas jau Amerikoje būdamas, sudėjo apie piemenis tokią dainelę:

MOLIO KALNAS

Kai nutirpsta baltas sniegas,
Kelia galvą baltas diegas
Tarpsta saulės šilumoj
Gamtos grožio tylumoj.

Jau sukrunta šeimnininkas!
Jo aruodas lieka dykas: —
Trūksta pašaro, grūdų,
Stoka šieno ir šiaudų.

Galvijėlius laukan gena,
Žąsys, žąsyčiai gagenai. —
Želmenėlių nusirau,
Sau gurklelių prisikraus.

Kai saulutė rytą teka,
Piemenėliai bandą seka.
Brenda brasta už Valkos
Ant kalnelio sausumos.

Molio kalnas toks raudonas —
Nei pievelė, nei dirvonas.
Padirvonėj bus geriau
Ten žolės atras daugiau.

Piemenėliai linksmi grįžta,
Nors blauzdelės jiems suplyšta.
Grietinėlė kai išteps,
Ryt nuo saulės nesukeps...

(Tęsinys 2-me pusl.)

6. GRINIŪNŲ KAIMO GYVENTOJAI — KAZIUKO TĖVAS

Griniūnų kaimas susidėjo iš devynių ūkininkų. Jų pavardės buvo: trys Griniai, trys Adašiūnai, du Kraučiai ir vienas Miknis (Štikanas). Jonui Kraučiai mirus, liko dvi dukterys: Petrė ir Ona. Jos užsiėmė užkurius. Viena ištekėjo už Juknevičio iš Girsteikių dvarėlio. Jis paėjo iš ponų, ir kaime niekas jo kitaip nevadino, kaip tik bajoru. Ona ištekėjo už Meiliūno iš Jotainių. Kiti du broliai Kraučiai buvo iš tos pačios šeimos. Du vyresnieji, Zigmontas ir Vincas, buvo pirmos motinos, o antros dar keturi broliai; kas liko be dalios tapo gritelninkais ar kitur kur išsikėlė. Tik liko valdyti ūkį Zigmontas ir Vincas. Zigmontas buvo vedęs, ir jam mirus, liko dvi dukterys. Kraučiai užsiėmė užkurių Kuodį. Likusioms dukterims, Katrei ir Onai, buvo skirta kaip kraitis po ketvirtą dalį iš ūkės. Bet užkurių joms išmokėjo ir jam pasiliko trys dalys, o Kaziuko tėvui tik ketvirtadalį žemės. Vincas Kraučiai buvo nepatenkintas ir ilgai bylinėjosi su Kuodžiu, norėdamas atgauti sau pusę žemės. Kuodis buvo turtingesnis ir bylą laimėjo. Vincas pasiliko tik vienas kaime iš Kraučiai ir pasistatė pirklę kaimo gale. Nuo to jis tapo pramintas Vincu Galiniu.

Kaziuko tėvas Vincas Kraučiai arba, kaip jį vadino, Vincas Galinis, buvo žemdirbys tikra to žodžio prasme. Savo ketvirtadalį žemės jis apdirbdavo vienas. Kazukas prisimena, kaip jis tą žemę dirbdavo. Bene vysk. Baranauskas bus pasakęs:

Mačiau žmogų,
Karve arė.

Vis iš vargo jis tai darė.

Ano meto lietuviai ūkininkai ardavo mediniu arklų, kurio tik noragai buvo kalvio nukalti. Senasis Kraučiai irgi panašiai ardavo. Ant jo siauro rėželio Dubjoje, pupsojo didelis akmuo. Kai reikėdavo jis aparti, tai tekėdavo siekti ir kaimyno rėžį. Varydamas vagą aplink akmenį neturėjo vagos, o Kraučiai negalėdavo arklio suvaldyti kaip reikia, tai ir keikdavos, net už kilometro būdavo girdėti: "Nu, kad tave perkūnas!" Nuo atgarsio žmogui net pašiurpsta kūnas...

Motina išgirdusi, namie būdama, būdavo sako:

— Na ir baubimas to galvijo, kaip ir Dievo jis nebijo...

Kaziukas klausdavo motiną kodėl tėtis taip keikiasi?

— Kad arklys nepatraukia arklo, atsakydavo motina.

— Kodėl jis nenusiperka geresnio arklio, — kaip Benedikto Griniai?

— Mes neturim iš ko nusipirkti geresnį arklį...

Senis Kraučiai dažnai arklius mainydavo ir priedo pridėdavo, bet geresnio arklio neįsimainydavo. Karta jis įsimainė tokį karpuotą arklį, nesveiką, kad visas kaimas tuo pasipiktino ir liepė jam tą arklį kogleičiausiai išleisti. Jis, tą išleidęs, parsivedė dar gerai atrodantį arkliuką, bet jau buvo senas. Po kiek laiko tėvas duoda Kaziukui 3 rublius ir sako:

— Jok tu į Panevėžį, gal geresnį arklį išmainysi, gal tavo geresnė ranka. Kraučiai arkliukas, nors buvo senas, bet dar traukdavo vežimą uždusdamas. Kaziukas nuėjo į Panevėžį ir rinkoje pataikė ant Čigono. Čigonas užsėdęs ant savo juodbėrio, kad jodinėja tai net žemė dreba. Čigonas pasiūlė mainytis arkliais. Kaziukui čigono arklys patiko, ir jis tikėjosi gauti be priedo, tačiau jo savininkas užsipašė priedo dar daugiau kaip kad Kaziukas turėjo pinigų. Pagaliau sutiko, kad Kaziukas primokės du rublius ir mokės už magaryčias. Po magaryčių jis patenkintas išėjo savo juodbėriu namo. O iš Panevėžio iki Griniūnų buvo trys mylios ir kol jo naujasis arklys šiaip taip nužygiavo tas tris mylias iš palengvėlio, jau buvo pusėtinai pavargęs ir priėjęs Valkos brastą, susėjo ir ne iš vietos. Kaziukas vos nevos jį prikalbėjo bristi į vandenį. Gal būtų, kad buvo ir nepratęs braidyti brastomis, bet brido. Tačiau brastos jis vis dėlto nebeįstengė pereiti: Griuvo ant kranto brastos ir nepajėgė atsikelti. Kaziukas persigando ir manė, kad arklys prigers. Tačiau pasilsėjęs jis vis dėlto atsistojo ir šiaip taip perbaigė kapnoti iki pamų.

Senis Kraučiai nelabai džiaugėsi tuo mainu. Po kiek laiko jis pasiskolinęs pinigų pirkto labai gražų arklį. Sartokas atrodė nemenkas arklys, tačiau buvo labai rambus. Būdavo nė botago nepaiso. Tuomet Kraučiai įsitašė lazdele ir į vieną galą įkalė vinele, su kuria ardamas baselėdė į šlaunį ir arklys pašokdavo traukti arklą, bet ir vėl tuojau atleisdavo. Meiliūnas pamatęs atėjo ir ėmė barti Kraučiai, kad taip žiauriai elgiasi su gyvuliu ir žadėjo jį apskusti: Gal arklys ne iš tinginio neveža, bet nepajėgia...

Griniūnų kaime buvo trys Adašiūnai, bet vieną vadindavo Duida. Nuo ko jis gavo tą pavadinimą? Tai buvo tokia pasaka: Vinco Adašiūno tėvukas jau buvo senas ir dirbti jau nebegalėjo, bet būdavo, sėdėdamas

ant pečiaus, davinėdavo įsakymus savo vaikams, kas reikia veikti: "Dui, vaikai, parvežti šieną, kad nesulytų". Kai vaikai parveža vieną vežimą, jis jiems sako: "Dui, vaikai, dar vieną vežimą". Taip ir liko Duida. Aplamai jis mėgdavo pajuokauti. Būdavo, susirenka pas jį vaikai ir jis jiems paniūniuoja vieną dainelę, liepdamas klausytis ir tik ant galo atsakyti "ir aš". Jis sako: "Eisiu girion" ir mušdamas alkūnėmis į sieną: "Pu pu pu". Štai kaip:

Eisiu girion pu pu pu, (Vaikai atsako "ir aš" ir t. t.)

Kirsiu pušį, pu pu pu,

Dirbsiu lovį, pu pu pu,

Į tą lovį, pu pu pu,

Iš to lovio, pu pu pu,

Kiaulėsės, pu pu pu,

O su kiaulėmis, pu pu pu, (Vaikai sako: "ir aš").

Senis Duida būdavo ir juokiasi, kad vaikus apgavo: "Ha ha ha..." "Ir aš"... Tuo jis būdavo patenkintas.

Jo sūnus Duida Vincas, taip pat buvo garsus. Jis vedė net triskart ir turėjo viso net 23 vaikus. Daug jų mirė, bet daug ir liko. Pirmosios žmonos vaikas Adomas buvo vyriausias ir "nezgrabniausias". Jis truputį pritingėdavo, būdavo nevikrus darbe, ir visas kaimas jį vadindavo pusgalviu. Jis liko senberniu, nes ne viena kaimo mergytė nenorėjo su juo draugauti. Bet piršlys nusivežė Adomą į kitą kaimą ir surado merginą vardu Ieva. Ji buvo truputį doptelėjusi ir panaši į Adomą; juodu susituokė. Bet iš dviejų pusgalvių nė vienos geros galvos neišėjo... Vinco antrosios pačios vaikai jau buvo žmoniškesni. Tik Jurgis Duida, Kaziuko vienmetis buvo kuprotas, ir žmonės kalbėdavo, kad tas laužas Adomas jį sužalojęs. Trečiosios žmonos Vincas jau nepergyveno. Jam mirus paskutiniai žmona liko su dviem vaikais, kurie buvo labai geri; jie atsiskyrė iš dubos ir pasistatė pirklę kitoje kelio pusėje, o senoji tėviškė vėliau liko svetimose rankose. Petrui Duidai mirus liko jo žmona, kuri paveldėjo pusę ūkės. Kadangi ji vadinosi Adašiūnienė, tai palengva sugrįžo Duida vėl į Adašiūnus...

Griniūnų kaimas turėjo skirtingą tarmę. Jotainių kaimas buvo tik už kilometro, ir jie jau skirtingai tardavo: Ontis, žosis, vonduo, o Griniūnai: antis, žasis, vanduo. Tik pavardes ir vardus tai tardavo negramatiškai. Vietoje Kraučiai, jie tardavo: "Kreučianus, Adašiūnus, Bajorus", ir t. t. Vardus jie ištardavo taip: "Untanus, Jonus, Dominikus, Petrus", arba kalboje, būdavo, sako: "Aš vienu atėjo, su vienu runku paimio, jis nemoku gyvent, ar buvė unt pagraba? Buvo. Bobela guli, žvakela degu, Kaziukus giedu, — niekas neverki"...

Iš trijų Adašiūnų Griniūnų kaime vienas buvo Joku-bėnas. Mat, jo tėvas buvęs Jokubas, tai jis ir liko Joku-bėnas. Tas žmogus tai irgi buvo savotiško būdo žmogus. Niekas jam nieko negalėdavo patarti, o pats buvo labai nedernus. Jo padargai būdavo netinkami, ratų viena ašis daug ilgesnė už kitą ir ratas į ratą neidavo tiesiai. Ariant jo vaga nevirsdavo kaip reikiant ir arimas atrodė, kaip kiaulės sukniastas. Kai kas jo užklausdavo: "Untanai, kodėl tavo arklas neverčia vagos?" Jis atsakydavo jam rusiškai: "I tut moja zemlia i tut". Reiškia, nežiūrint, kur višta, vis tiek jo žemė abiejuose pusėse...

Trečia Adašiūnų vadindavo "Znočijasi". Kai kas nusiklausydavo, kaip jis kalba poterius, tai ir kalbėdamas vis pridėdavo "Znočijasi". Jis kalbėdavo taip: "Tėvi mūsų kur esi dunguosi, znočijas. Ateik karalystė tavo, znočijasi. Būk valia tavo, znočijasi, kaip danguje taip ir ant žemės, znočijasi"...

Du broliai Griniai, kurie gyveno prie tilto, juos vadindavo tiltinis Simanas Grinis ir tiltinis Petras Grinis. Vienas iš kitų Grinių buvo likęs nevedęs, tai vadindavo Dėdė Grinis. Jo brolienė likusi našlė buvo Jurgienė Grinienė. Jurgienės Grinienės sūnus Petras atsiskyrė iš gyvenimo ir pasistatė kaimo gale pirklę, tai gavo naują pavardę "Gailiūsis". Taip jie keitė savo pavardes, nepagerindami, bet pajuokdami vienas kitą. Kaimo gale už tilto buvo apsigyvenę gritelninkai ar pleciauninkai, bet visi biedni žmonės, kurie teturėjo tik daržus. Jie apsigyveno nuo neatmenamų laikų ir pavardės kai kurios buvo skirtingos, nors buvo ir tų pačių pavardžių kaip ir kaime. Jų pavardės buvo: Šblevičius, Kazėnas, Mikėnas, Kukuris, Gurskas ir vienas Adašiūnas, kurį praminė Bizdonu. Mat, jis jaunas būdamas bernaudojo pas ūkininkus ir rugius kirsdamas, kai užsimanydavo gerti, tai juokaudamas paprašydavo: "Paduok bizdoną vandens". Jis tai sakydavo vietoj "uzbono", ir taip liko Bizdonu.

Apie Bizdoną buvo tokia istorija. Pasakodavo, kad karta atėjęs žydelis iš Jotainių kaimo į Griniūnų balą pažuvauti. Jis žuvavęs prie pat Bizdono kiemo, gaudydamas žuvis, taip vadinamus čerpokus. Adašiūnas išėjęs pamatė, kad jo upėje nieko nesiklauses žuvauja žydas;

(Tęsinys 3-me pusl.)

S
I
A
U
R
U
O
J
U

T
A
K
E
L
I
U

jis jam ir sako: "Ak tu, smarve! Tu man žuvausi čia prie mano kiemo! Aš pats žuvis išgaudysiu. Atiduok čerpoką!" Jis atėmė iš jo čerpoką, o žydėlis jo gražiai prašo: "Oi, ponas Bizdon! Pavelyk man pažuvauti, grąžink man čerpoką? Ponas Bizdon!"...

— Eik tu, smarve, kai aš tau užbiz..., tai tu žinosi ir atsiminsi mano pavardę. Adašiūnas labai nemėgdavo tos savo pravardės, bet jau buvo sunku nuo jos atsikratyti...

7. GRINIŪNAI PASIRINKO KEISTĄ VIETĄ APSIGYVENTI

Kada Griniūnų kaimas įsikūrė toje vietoje — niekas negalėjo pasakyti, tik jie įsikūrė labai savotiškoje vietoje. Kaimas nusitęsė lauko viduryje, kaip ant salos, nes aplinkui telkšojo balos. Namai buvo sustatyti tokia tvarka: šiaurinėje gatvės pusėje (einant nuo tilto į vakarus) stovėjo gyvenami namai, skersai kiemo klėtis ir prie klėties sodelis. Kiemo gale tvartai, stonios ir daržinės šienui. Namų užpakalyje daržai, kuriuose augdavo visokios daržovės, kanapės, pupos ir taboka. (Kur ir Adašiūnas augindavo savo uždurialską). Kitoje gatvės pusėje į pietus sodai ir žaliavo kluonai (taip vadindavo pievelę šienui džiovinti). Toliau: klojimas, jauja ir dar daržinė šiaudams. Nuo gatvės ir lauko sodybos buvo apvertos tvoromis. Šiaurėje buvo didžioji lauko dalis, kurią ir vadindavo didžiuoju lauku. Antroje pusėje į pietus, matėsi mažesnis laukelis ir vadinamas laukeliu. Į rytus per tiltą buvo išėjimas į antrąjį lauką, kuris susiduria šiaurėje su Janionių laukais, rytuose Griniūnų laukai susisiečia su Jotainių laukais. Pietuose ir rytuose Zavišo dvaras ir laukai, taip pat susisiečia su Griniūnais. (Baudžiavos laikais Zaviša buvo Griniūnų ir Jotainių ponas). Trečias Griniūnų laukas į pietus, vadinamas Užukapinė. Tas laukas visas buvo apjuostas pelkėmis. Į jį įvažiuoti turėjo pylimą. Per pylimą buvo blogas kelias, ir Griniūnai labai privargdavo išvežti trąšą ir parsivežti iš jo javus ir šieną.

Kaimas visada turėjo trilaukę tvarką. Vienas laukas būdavo apsėjamas rugiais, kitas — vasarajumi, o trečias pudymaudavo. Visas kaimas laukuose dirbdavo tuo pačiu laiku: visi tuo pačiu laiku ardavo, šieną piaudavo, rugius kirsdavo, vasarajų dorodavo. Jei kuris ūkininkas nesusėdavo, tai kaimynai patalkininkaudavo. Griniūnai turėjo išėjimą į rytus per tiltą, bet į vakarus per Valką tik brastomis tegalėdavo išeiti. Pavasarį, kai patvindavo vanduo Valkoje, — pasidarydavo plati upė. Jei norėdavai išvažiuoti į tą pusę, turėdavai palaukti iki vanduo nulsūs, tuomet bent atsistojęs ant drangų galėdavai brasta pervaziuoti, bet išvažiavęs į kitą krantą, turėdavai ratus iš naujo tepti, nes vanduo visą tepalą nuplaudavo nuo ašių. Tuo keliu buvo arčiau į Panevėžį ir geresnis kelias būdavo.

Vienais metais buvo labai sausa vasara. Išdžiuvo visos brastos, net ir giliausioje brastoje vos tik klanas beliko. Tais metais kaimiečiai susitarė pasistatyti tiltą per Valką. Jie išpylė pylimą, pastatė dvi kamarkas iš akmenų, bet be cemento ir neaptvėrė medžiais. Žinoma, kur gi gaus Griniūnai cemento ar medžio, kad Griniūnai neturėjo nei savo žabų pečiui pakurti. Taip jie budavojo tiltą, kaip maži vaikai. Paliko vandeniui pereiti labai siaurą vietą. Kai upė vėl patvino pavasarį, tai trijose vietose pylimą išvertė ir nunešė patį tiltelį. Be to tilto vietoje išsuko tokia gilią duobę, kad galėdavai vasaros laiku arklius plukdyti. Tiltų vietoje, abiejose pusėse liko kiek dar akmenų, tai kaimiečiai padėjo ant jų aptašytą sienoją ir, prikale prie jo turėklus, pasidarė tik lieptą. Po to vaikai turėklus nudrąskė ir liko tik vienas sienojas pereiti per jį. Ir vargo kaimiečiai per ilgus laikus ir vėl važinėdavo brastomis. Buvo žinios, kad 1914 m., kuomet prasidėjo karas ir vokiečiam atėjus, būk jie vėl pabudavoje tiltą per Valką. Bet kaimiečiai jį vėl nugriovė, kad apsisaugojus juos nuo priešų perėjimo ta puse. Tos žinios nebuvo įmanoma patikrinti, tik kai Kaziukas buvo parvažiavęs 1929 m. savo tėvynės aplankyti, tai rado tą patį, kaip buvo palikęs. Tik tuo metu Lietuvos vasltybė jų apylinkėje sausino balas, ir be abejo, kad ir Griniūnų pelkėms atėjo eilė.

Kaziukui dar tebegyvenant Griniūnuose įvyko tokia liepto tragedija. Per Griniūnus eidavo elgetauti Motiejus Zupkus iš Naujasodės. Tačiau Griniūnuose jis neelgetaudavo, o eidavo už Valkos į žudžius ir į kitus kaimus. Vieną dieną rudenį grįždamas rado lieptą apšalusį ir slidų. Jis gal pamane, kad ledas gana stiprus ir jis pereis ledu. Jis užsitikrines ėjo, ilūžo ir prigirė. Kaip tik tą rytą Kaziukas ėjo į Valką pažiūrėti, ar jau kels ledas pačiužinėti. Jis pamatė ant ledo tik lazdelę ir kepurę. Supratęs, kad čia greičiausiai įvyko nelaimė ir žmogus bus ilūžęs, jis greitai parbėgo į kaimą pasakyti kitiems apie įvykusią nelaimę. Pirmiausiai jis susitiko Simaną

Grinį, kuriam papasakojo apie tokį nuotykį. Simanas, nenorėjo tikėti Kaziuko žodžiais ir nutarė pats įsitikinti. Grinius turėjo tokį priežodį: "Vadinamu prastai kalbant". Jis sako Kaziukui: "Nu, tai vadinamu prastai kalbant, eikime pažiūrėti". Jie nuėjo prie Valkos, ir Grinius įsitikino, kad tikrai prigiręs žmogus. Jis grįžo į kaimą papasakoti kitiems ir rasti įrankį, kuriuo galėtų paieškoti nuskendusio. Jis grįžo su kitais kaimiečiais ir atsinešęs ilgą kartį ir stovėdamas ant upės kranto, pradėjo graboti skenduolį. Po kiek laiko jis sušuko: "Vadinamu prastai kalbant, jau turiu". Mums belaukiant, tik kyšt plikė iš vandens ir tuojau pažinome, kad tai Zupkus. Grinius taip gerai pataikė jį užkabinti už pat pašonės. Pripažinę, kad tai Zupkus, Grinius ir vėl varo: "Vadinamu prastai kalbant, koks velnias čia tave nešė". Ištraukę negyvėlį, kaimiečiai apklojo jį kūlio šiaudais ir pranešė Ramygalos "Urėdnininkui". Po trijų dienų atvažiavęs urėdnikas apklausinėjo žmones, kaip tas atsitiko ir leido Zupkų palaidoti. Po to, vaikai praminė tą duobę "Zupkinė".

Kitas jo brolis Adomas Zupkus taip pat elgetaudavo, bet jis neidavo už Valkos; jis pasikalėdodavo Griniūnuose. Apie jį galima šiek tiek prisiminti, nes tai buvo ypatingas žmogus. Jis keistai kalbėdavo poterius. Ar jis nemokėjo poterių ar turėjo tokį būdą? Jis pradėdavo gerai, bet toliau numurmėdavo kažin kaip: "Mum mum um", o jeigu jau mato, kad moteris jam eina duonos atriekti, tai greitai užbaigdavo ir prašydavo kitko! "Tetušiukas, motinėle, ar neturi bulbelių..." Arba "mėsėlės?" — Moterėlės susimylėdavo ir jo prašymą patenkindavo...

8. GRINIŪNŲ BALOS

Griniūnų balos buvo žinomos visoje apylinkėje. Pievos balose, ganyklos balose. O tų varlių, varlių! Milijonai! Griniūnų balose labai daug prisiperėdavo laukinių ančių. Būdavo, suvažiuoja iš visos apylinkės medžiotojai. Rudeniop atvažiuodavo ir iš Panevėžio visoki rusiški viršininkai į Griniūnų balas ančių šaudyti. Mat, mūsų kaimiečiams nebuvo galima laikyti šautuvo be leidimo. Mūsų kaimo berniukai, jei tik su žalga užmušdavo antuką, o jau skrendantį nepagaudavo...

Griniūnai savo miško neturėjo ir paukščių čiulbėjimu negalėjo pasidžiaugti, bet užtat muzikinę dalį atlikdavo varlės baloje. Būdavo, vakarais didžiausias koncertas dovanai. Būdavo, vakarais galėjai girdėti visokių muzikališkų instrumentų imitacijas: "Ku kum, kvar kvar, tum tum, gar gar, bum bum". Ir ant galo dar pasako: "Išgriaužk".

Pavasariį atskrisdavo į Griniūnus tas didžiausias varliagaudis, kaip jį vadina: Busilas, Gandras, Gužutis, Starškus ir Garnys... Tas tai žinodavo, kur turtinga šalis ant varlių ir kur geriausias gyvenimas. Griniūniečiai kalbėdavo, kad Garnys atskrisdavo iš Prancūzijos. Ten gandrui ir kitokiems varliagaudžiams Prancūzijoje tik badas, nes varles patys prancūzai suvalgydavo...

Beveik visos Griniūnų pievos buvo balose. Geresnio šieno Griniūnai tegaudavo tik padirvėse. Padirvių šieną jie šerdavo tik arklius ir avims kiek, bet ir to nebūdavo gana. Mažai kas užaugindavo geresnį arklių tokiu šieną. Būdavo, atvažiuoja į vestuves veselninkai, pabroliai su gražiais arkliais, nuo Raguvos, kurių pievos miške, — miško šienas yra tinkamesnis arkliams auginti.

Griniūnų balų viksvinis šienas tikdavo tik karvėms, juo ir šerdavo galvijus. Šienavimas balose būdavo labai sunkus darbas. Nupiautas šienas negalėdavo išdžiūti ant vandens. Jį reikėdavo žalią išvilkti valkčiais į krantą ir ten išdžiovinti. Kur labai linkdavo liūnas, ten turėdavo pasitiesti lentas ir per jas brendant vilkti šieną. Viduryje balų, jeigu surasdavo mažą kalnelį, ten išdžiovinę sukraudavo į stirtas ir tik žiemos laiku parsiveždavo šieną rogėmis. Griniūnai turėjo geriausius kelius žiemos laiku ledu.

Griniūnų kaimas turėdavo vargo ir su malkomis. Jiems reikėdavo jų parsivežti iš labai toli. Neturtingesnieji netolimoje apylinkėje, apsiimdavo valyti mišką ir už tai prisikirsdavo žabų. Kartą nusivežė tėtis Kaziuką parodyti, kur jis gauna žabų. Jis tuokart valė šidlausko ir Ribinsko miško pievas, Miškininių palaukėje. Jis jas kirsdavo iš šaknų, ir sulygindavo žemę, kad galėtų piauti šieną. Ten tuos žabus sukraudavo į krūvas ir žiemos laiku nuvažiavęs plėšdavo iš sniego tuos žagarus ir sukapojęs į kuolelius jais kūrendavo pečių. Turtingesni ūkininkai, kurie turėdavo geresnius arklius, geresnių malkų važiuodavo į Stebėkių miškus. Ten žmonės taip užjardėdavo: prikirsdavo beržų, juos supiaudavo ir suskaldydavo, paskui sukraudavo į ketvirčius (čvertkas) ir pardudavo. Griniūniečiai nuvažiavę nusipirkdavo ketvirtį, ir parsivežė, pusę pasilikdavo sau, o kitą pusę nuveždavo į Panevėžį ir pardudavo žydams. Į Stebėkius nuo Griniūnų buvo daugiau, kaip trys mylios, o į Panevėžį apie

(Tęsinys 4-me pusl.)

S
I
A
U
R
U
O
J
U

T
A
K
E
L
I
U

ties pat. Galima suprasti, kiek žmonės privargdavo su tomis malkomis. Mūsų kaimiečiai kalbėdavo, kad Suvalkų rėdyboje žmonės kūrėna pečius durpėmis, bet iš ko jos padarytos? To mūsiškiai nežinojo. Kalbėdavo, kad Pumplių kaimo palaukėje yra tokia rūda, kur neauga tinkama žolė ir kad ją supiovus ir išdžiovinus būtų galima kūrėti, bet niekas negalvojo, kad žemė degtų ir niekas nebandė. Vienoje vietoje Griniūnų balos susiedavo su Zavišo dvaro balomis, ir Zaviša retai tas pievas piaudavo. Jis į savo pusę negalėdavo išvežti šieno, nes buvo gilios tėkmės. Jis šieną džiovindavo Griniūnų palaukėje Užukapinėje, ir iš ten parsiveždavo.

Kazimieras Zaviša buvo inžinierius. Kartą jis pasiprašė Griniūnų pavelinimą ir atsiuntė savo darbininkus į Užukapinę, daryti kokius ten bandymus. Jis išpiovė liūną ir supiaustęs į šmotus sukrovė Griniūnų palaukėje džiovinti. Tos krūvos išdžiuvo ir išstovėjo gana ilgai ir jis jų nenaudojo. Gal buvo bandymas durpėmis, o gal norėjo žemę apželdinti ir padaryti pievą, bet gal būtų, kad niekas iš to neišėjo.

Ką ponas norėjo iš to padaryti, griniūniečiams nebuvo aišku, tik jie galvojo, kad ponaičiui trūko vieno šulo galvoje, kad išdžiovinęs purvą jis galės kūrėti pečių...

9. MŪSŲ PONAS ZAVIŠA

Kaziuko tėvas pasakojo tokią istoriją iš baudžiavos laikų. Jis sakydavo, kad Kraučiučiai ir Pulokai paeina iš Suvalkų. Dar baudžiavos laikais atvažiavęs pas Zavišą kažin koks ponas iš Suvalkų nuo Marijampolės. Zaviša pasikvietęs svečią medžioti ančių į Griniūnų balas. Zaviša turėjęs tuo metu labai gerą šunį medžioklei. Būdamas, jei antis pašauta nunerdavo kur nukritusi į žoles, tai tas šuo nuplaukdavęs ir surasdavęs nunėrusią antį ir atnešdavęs savo ponui. Ponui suvalkiečiui tas šuo labai patikęs ir jis ėmęs prašyti Zavišą, kad jis jam jį perleistų.

Zaviša paklausė, kiek svečias už jį duosiąs, o šis atsakęs, kad duosiąs du "mužiku". Zaviša sutikęs ir gavęs iš svečio Kraučiučią ir Puloką. Jei tai tiesa, tai Kaziuko didėukas turėjo būti suvalkietis.

Dar vieną istoriją apie Zavišą pasakodavo Gurskas. Bernaudamas pas Zavišą Justinas Kraučiučias, pono priverstas apsivedė su Adašiūnaite. Jie jau buvo seni ir neturėjo vaikų. Bet buvo taip: Adašiūnaitė turėdama vos 14 metų jau eidavo į dvarą šieno grėbti. Ji buvo graži ir gražiai nauaugusi, tad ponas ją pasilikęs vakarui išprievartavo ir prižadėjo jai gerą vyrą, tokį kuris jai patiks, kad užlaikytų slaptbę. Bet, būk tai dėl to ji neturėjusi šeimos.

Zaviša buvęs žiaurus ponas. Už mažiausią prasikaltimą jis baudavo rykštėmis. Kartą suvažiavo į jo dvarą daug svečių. Virėjas pietums pateikęs sriubą, kuri buvo persūdyta. Ponams ta sriuba nepatiko. Tad Zaviša įsakė savo tarnams virėją nubausti. Kai jie nuėjo jį plakti rykštėmis, jis pasakęs: Jūs manęs gyvo negausite!" Virėjas nustvėrė ilgą peilį ir savo baudėjus išvaikė. Tuomet atėjo pats ponas su ginklu rankoje ir liepė pasiduoti, grasindamas dvigubai padidinti bausmę. Virėjas iššoko pro langą ir bėgo į artimiausią miškelį Griniūnų palaukėje. Zaviša jį vijosi raitas. Pagaliau virėjas krito po medžiu apsipylęs kraujais ir beveik merdėjo. Tuo kart Zaviša jam bausmę dovanojo, bet šis ilgai negyveno.

Dar vienas atsitikimas buvo su Ruzu. Jis kartą arė lauke, ir arklys pasibaidęs ištrūko iš jo ir bėgdamas su arklu nusikirto abi paskutines kojas. Zaviša jį už tai nuplakė ir pasakė, kad ryt gaus dar daugiau plakti. Ruzas nebegalėdamas pakęsti skausmo rytdienos jau nebelaukė: jis pasikorė tą patį vakarą. Kadangi jis buvo Jotainių baudžiauninkas, tai jį ir palaidojo Jotainių kapinaitėse, kurios nuo senų laikų patekusios Griniūnams. Kriaučiūno rėželis ėjo kaip tik kapinių kraštu ir pro jo kapą. Tą pačią istoriją pasakojo Kaziukui ir jo tėvas.

Tas žiaurusis ponas turėjo sūnų Kazimierą, kurį dar ir Kaziukas prisimena. Jis jau buvo senas ir mažo ūgio, turėjo gražią žilą barzdėlę. Piemenaudamas Kaziukas matydavo, kaip jis važiuodavo į bažnyčią su gražia karieta ir ketvertu gražių kaštaninių arklių. Jis turėjo tris sūnus. Vyriausis buvo ir tėvo vardu Kazimieras, (antro nebeprisimenu) trečias buvo Stasiukas. Visi trys sūnūs mokėsi Varšuvoje ir tėvui mirus dvarą valdė sveimi, tik buvo kitų priežiūroje. Vyriausias ir antrasis abu buvo inžinieriai ir dirbdavo Lenkijoje. Kazimieras sugrįžęs į dvarą ir turėdamas pinigų sumanė dvarą pagerinti. Jis pastatė savo kumiečiams naujus namus, kurių ir ūkininkai neturėjo. Apylinkės gyventojai tuo labai stebėjosi. Bet jis pasistatydino ir kitokių naujų trobų, tik rūmai liko senoviniai, kaipio tėvo palikimas. Jis taip pat sutvarkė savo šeimos kapinaites, kurios buvo gerokai apleistos.

Kaziukas prisimena, kad jis būdamas 16 metų eidavo

vasaromis pas Zavišą uždarbiauti prie budavojimo ir kitų darbų, kur gaudavo už dienos darbą po 30 kapeikų. Jis kartais varinėdavo arklius vežti mėsą, ir kartą kad kiek būtų patekęs po ratais. Arkliams pradėjo kulnis siekti branktai ir taip arkliai išibėgėjo, kad Kaziukas paleido ir spėjo iššokti iš ratų. Arkliai užbėgo ant medžio ir sukliuvo, bet išliko sveiki ir Kaziukas tik gavo barti kam paleido vienus bėgti. Kokį darbą nedirbo, Kaziukas grįždavo pusėtinai pavargęs.

Vieną vasarą grįžo į dvarą atostogoms jauniausias Zaviša Stasiukas. Atostogų metu pasikartojo jo senelio istorija, su kaimiete mergaite Vepštaite. Jis išžiūrėjo į vieną kumečio dukrelę Juozytę. Ji buvo jauna graži mergaitė. Ji jau nebuvo baudžiauninkė, tik jos tėvas pas jį tarnavo. Zaviša Stasiukas nebuvo gražus; — turėjo tokią kumpą nosį, paliegęs, mat, jam mokslas nesisekdavo. Bet Juozytė buvo patenkinta, kad ponaitis ja domisi. Jaunystėje nėra ribų meilėje. Jų romanas tik tęsėsi apie šešetą savaitių ir Stasiuko atostogos pasibaigė. Jis grįžo į Varšuvą, o Juozytė liko liūdna...

Juozytė gavo sūnų ir pakrikštijo jį Juozuku: ji jautėsi paniekinta ir apleista. Ji jautėsi prasikaltusi ir prarado viltį, kad jis kuomet grįš pas ją. Ji iš to susikrimitimo pradėjo vysti, džiūti, džiova ir mirė. Dar ir pačiam Kaziukui teko giedoti jos šermenyse. Jos sūnelis liko augti pas senelį ir bobutę. Senam Vepštui, nebuvo kam pasiskusti ir ieškoti tikro našlaičio tėvo... Po kiek laiko gavo žinią, kad Zaviša Stasiukas mirtinai serga. Gal iš susirūpinimo, kad nuskriaudė mergaitę ir kad gal dėl jo kaltės gražiausioje jaunystėje turėjo mirti. O gal dėl mokslo nesisekimo, bet greitu laiku ir jis mirė.

Kai jo palaikai buvo parvežti į dvarą ir lydimi į Zavišų šeimos kapinaites, susirinko didelė minia žmonių pažiūrėti, kaip laidoja ponaitį. Palaidojo ponaitį labai garbingai ir įamžino, kad čia ilsisi Ponas Stanislovas Zaviša...

O Juozytės šermenyse, Kaziukui teko nugirsti pasieniais kaiminkų žodžius: "Nedorą gyvenimą vedė, tai jauna ir susilaukė Dievo bausmės". Tokia pagarba buvo suviltai mergaitei...

Po kiek laiko paaiškėjo, kad savo neteisėtam sūnui palikęs testamentą, kad tarp kitko palikęs globėją kun. Baroną, kuris tuo kart buvo Ramygalos vikaras. Globėjas paėmė vaiką iš senio Vepšto ir atidavė auginti ir mokyti Balčiūnams į Žudžių kaimą. Balčiūnai turėjo du užaugusius vaikus, ir jiems Juozukas buvo kaip sūnus. Tiesa Balčiūnai jį gražiai užaugino ir išmokslino, nors kaimo mokykloje, ir sukakus 18 metų, jie gavo nuo globėjo kiek pinigų ir Juozuką išleido į Ameriką. Kunigas Baronas tuo laiku jau buvo gerame stovyje. Jis buvo Krekenavos klebonu ir būdavojaudant naują bažnyčią, jis užlipo ant bokšto pažiūrėti, kaip atrodo žemė iš augšto ir gavęs širdies smūgį mirė. Su juo mirė ir Juozuko palikimo testamentas, kad jis yra pono Zavišos sūnus: Juozas Zaviša. Tačiau Juozas ir nesivadino save Zaviša. Jis liko motinos pavarde Juozas Vepšta. Amerikoje būdamas jis niekam nesisakė ir nesididžiavo tuom. Kai Lietuvoje buvo parceliuojami dvarai, greičiausiai ir Juozas būtų lengvai gavęs 40 hektarų žemės, tačiau jis neieškojo, ir jokių žygių nedarė surasti savo tėvo palikimą. Mat, buvo prižištas prie darbo, o be to ir su žmona nesisėkė sugyventi, tad ir liko ponas vargšo rūbuose... Tokia buvo ponų Zavišų istorija.

10. PONAS ŠVAINICKAS BUVO TIKRAS LIETUVIS

Ramygalos parapijoje buvo du kaimai panašiais vardais: Didieji Barklainiai ir Mažieji Barklainiai. Mažųjų Barklainių buvo ponas švainickas. Tame kaime stovėjo maža švainickų pastatyta mūrinė bažnytelė. Senasis švainickas turėjo taupymo kasą (bankelį). Švainickai nebuvo turtingi ponai. Jaunasis Zigmontas švainickas mokėsi Varšuvoje. Jis buvo geras sportininkas ir pasižymėjęs arklių lenktynėse. Jis dalyvaudavo ir parodose, kur arkliai buvo mokinami ir šokdinami pagal muziką. Zigmontas švainickas palaikė gerus santykius ir su lietuvišiais kaimiečiais. Jis buvo agronomas. Senajam Zavišai mirus ir sūnams gyvenant Varšuvoje, jaunasis švainickas buvo pakviestas ūkvedžiu į Zavišo dvarą. Iš Barklainių švainickas raitas jodinėdavo į darbą per Valką ir Griniūnų kaimą. Jis turėjo labai gražų baltą arklių. Griniūniečiai matydavo, kaip jo baltas žirgas pėnešdavo savo poną per Valkos brastą. Jojant švainickui per Griniūnų kaimą, vaikai jam pakeldavo kepurę. Jis visada atsakydavo jiems lietuviškai: "Sveiki!" Buvo žinia, kad ponas švainickas turėdavęs kokius slaptus susirinkimus Ramygaloje, kur buvo kalbama apie caro nuvertimą, dvarų išparceliavimą ir Lietuvos laisvės atgavimą. Tokie žmonės anais laikais buvo vadinami "cicilikai"...

(Bus daugiau)

S
I
A
U
R
U
O
J
U

T
A
K
E
L
I
U

NAUJASIS LIETUVOS ŽEMĖLAPIS

Daugelio seniai lauktas Lietuvos žemėlapis jau išspausdintas. Žemėlapi sudarė kartografas J. Andrius, prof. S. Kolupaila ir Dr. A. Salys. Išleido Lietuvių Enciklopedijos leidėjas J. Kapočius. Žemėlapio dydis: plotis — 35, ilgis — 45 coliai. Mastelis — 1:500.000. Vienuolika spalvų.

Žemėlapy sužymėti miestai, miesteliai, bažnytkaimiai ir didžiųjų mūsų rašytojų bei žymesniųjų asmenų gimtinės (kaimai). Tankus kalnų, kalnelių, vandenų ir kelių bei geležinkelių tinklas.

Viename žemėlapio kampe vykusiai įmontuoti du stambesnio mastelio žemėlapiai: Dr. M. Gimbutienės — žalvario ir geležies amž. baltų (aisčių) paplitimo plotas ir Dr. A. Šapokos — XV a. Lietuva. Šie du žemėlapiai padeda stebėtojų susiorientuoti istorinėje Lietuvos perspektyvoje. Tam jie, atrodo, čia ir įmontuoti.

Metrikinis žemėlapio kamapas skoningai perjuostas tautinių spalvų juostele su vyčiu.

Stebėtojo akį žemėlapis patraukia savo smulkumu, spalvų gausumu bei jų ryškumu ir puikia spaudos technika. Apkritai žemėlapio darbas atliktas su vokišku, pasakytume, kruopštumu.

Žemėlapio vertę keleriopai padidina specialus jo priedas — vardynas, arba žemėlapinių vardu žodynas, sudarytas prof. Dr. A. Salio. Vardyno pradžioje, be kartografo J. Andriaus įvadinių pastabų, randame geogr. A. Bendoriaus, prof. K. Pakšto ir prof. S. Kolupailos specialias šiam žemėlapiui parašytas apžvalgas anglų kalba.

A. Bendorius savo apžvalgoje pateikia pagrindinius geografinius duomenis apie nepriklausomos Lietuvos plotą, jos paviršių, klimatą, miškus, gyventojus, miestus, žemės ūkį, švietimą.

Prof. K. Pakšto straipsnyje apžvelgtos istorinės Lietuvos sienos, jos plotas bei gyventojų skaičiai didžiųjų kunigaikštų — Mindaugo, Gedimino, Vytauto... — laikais, o toliau — tų sienų istorija su Vokietija, su Lenkija ir Sovietų Rusija ligi paskutiniosios bolševikų okupacijos. Čia istoriškai aptarta, o taip pat ir žemėlapy išbrėžta ir ta garsioji "Potsdamo Linija", kurios autorais pažymėti Truman, Stalin ir Attlee.

Prof. S. Kolupaila duoda statistinę Lietuvos vandenų apžvalgą.

Visos šios apžvalgos, kaip pagrįstos statistiniais duomenimis, įgyja rimtą mokslinę vertę. Jų vertė juo labiau pakyla, kad jos parašytos anglų kalba. Netenka abejoti, kad naujai išleistas Lietuvos žemėlapis pateks į užsienines žemėlapių bei geografinių veikalų

leidyklas ir bus vienas iš autentiškiausių šaltinių apie Lietuvą. Tokio parankaus autentiško šaltinio užsieniečiams mes ligi šiol visai neturėjome.

Lietuvos žemėlapio vardyne yra apie 7000 žemėlapinių vardu. Jie sudėti griežtai paraidžiui (alfabetine tvarka). Šalia taisyklingos lietuviškos lyties skliaustuose nurodytos tarminės, slaviškosios, vokiškosios lyties ir net sovietiškieji "perkrikštai", kaip jie vardyne vadinami. Ir tai padaryta dėl to, kad vardyne galėtų susiorientuoti ne tik užsieniečiai, bet ir patys lietuviai, svetur gyvenantieji. Greitesniam kurios vietovės (miesto, upės, ežero...) suradimui ties kiekviena vardyno lytimi nurodyta ir to vardo vieta žemėlapy. Visos pagrindinės vardyno lyties sukirčiuotos.

Toks su žemėlapiu išleistas kirčiuotas vardynas yra pirmas tos rūšies mūsų leidinys. Jis čia tampa pagrindiniu patarėju lituanistinių mokyklų mokytojams, vadovėlių autoriams, laikraštininkams ir kiekvienam lietuviui apskritai. Tad šiuo ir kitais požiūriais naujam Lietuvos žemėlapiui visiškai dera enciklopedinio žemėlapio vardas.

Tikėkime, kad šis žemėlapis ras sau vietą ir lietuviškoje įstaigoje, ir kiekvieno lietuvių namuose. Tik tuo galės būti pilnai pareikštas ir deramas moralinis atpildas tiems kultūrinių vertybių kūrėjams, kurie šį didžios vertės darbą yra atlikę.

Žemėlapio išleidimas kaštavo apie \$12,000. Turint galvoj gana šykščius lietuviškųjų leidinių tiražus, žemėlapio kaina

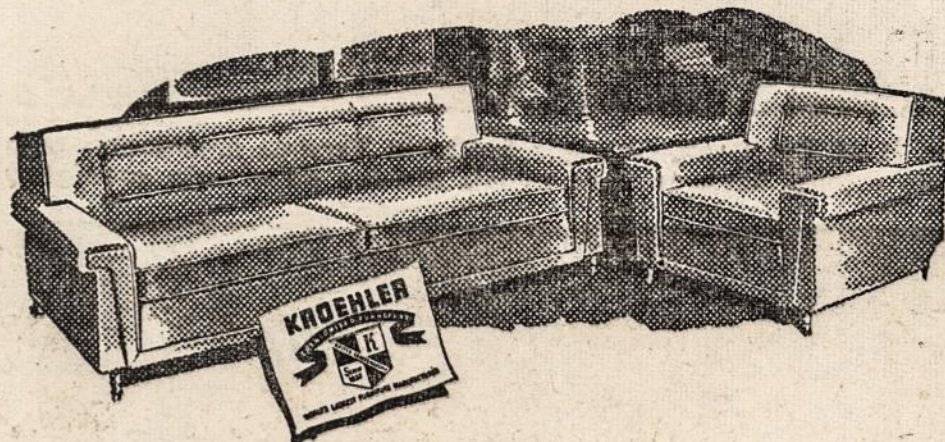
atrodo net per žema. Sieninis (gumuoto popieriaus) — \$4.50 (L. Enciklopedijos prenumeratoriams — \$3.50), sulankstomas (knygos formato) — \$3.50 (L. E. prenum. — \$2.00).

BUDRIKO BALDŲ IŠPARDAVIMAS

SUTAUPYKITE 30% IKI 70%

Nauji Gyvenamojo Kambario Setai, Miegamojo ir Valgomojo Kambario Baldai, Dinettes, Kaurai, Gaziniai Pečiai, Skalbiamos Mašinos, Dulkių Valytuvai, Televizijos, Radios, Šaldytuvai, HI-FI Komb. Phonografai.

Proga sutapyti \$100 ir daugiau ant Sealy, Simmons, Pullman, Sleeprite Hide-a-Beds kiekvieno stiliaus ir spalvos.

\$199.00 2-jų gabalų parlor setas už	\$99
\$575 PULLMAN 2 gab. Sofa ir Kėdė	\$284
\$299 KROEHLER 2 gabalų setas	\$149
\$150 2 GABALŲ Sectional	\$74
7 dalių valgomo kambario setas, vertės \$245.00 už	\$135.00
5 dalių stalias ir kėdės, vertės \$55.00 už	\$37.00
7 dalių virtuvės stalias ir 6 kėdės, vertės \$99.00 už	\$59.00
Miegamo kambario setai 4 dalių, vertės \$210.00 už	\$129.00
Miegamo kambario setai 4 dalių, vertės \$425.00 už	\$245.00
Kilimai 100% vilnos 9x12 įvairių spalvų, vertės \$79.00 po ...	\$49.00
Porceliano pečiai, Tappan, Universal ir kiti, už \$79.00 ir aukščiau.	
9x12 linoleumai, įvairių spalvų, po	\$4.98
Šaldytuvai 8 kubiškų pėdų po	\$159.00 ir aukščiau
RCA Victor televizija už	\$98.00
17 colių televizijos po	\$98.00
21 colių televizijos po	\$119.00
21 col. televizijos, pačios geriausios, vertės \$398, už	\$225.00

Lengviausi Išmokėjimai

Tel.: Calumet 5-7237

JOS. F. BUDRIK FURNITURE

3241 SO. HALSTED STREET

Atdara pirmadienio ir ketvirtadienio vakarais iki 9:30

Atdara sekmadieniais 10-5.

Budriko Radio Valanda iš WHFC, 1450 kil. ketvirtadieniais 6-7 vakare.

GARSINKITĖS NAUJIENOSE

MUTUAL FEDERAL SAVINGS REKORDAS...

- Įsteigta Chicagoje 1905 metais.
- Nuo 1905 metų ši bendrovė pergyveno karus, ekonomines depresijas, panikas ir krizes ir savo taupytojams išmokėjo kiekvieną sutauptą dolerį
- Augštus dividendus išmokėjo visada be perstojo.
- Patrauksime jūsų pinigus iš kitur, jei atnešite savo banko knygutę.

PRADĖKITE TAUPYTI ŠIANDIEN!

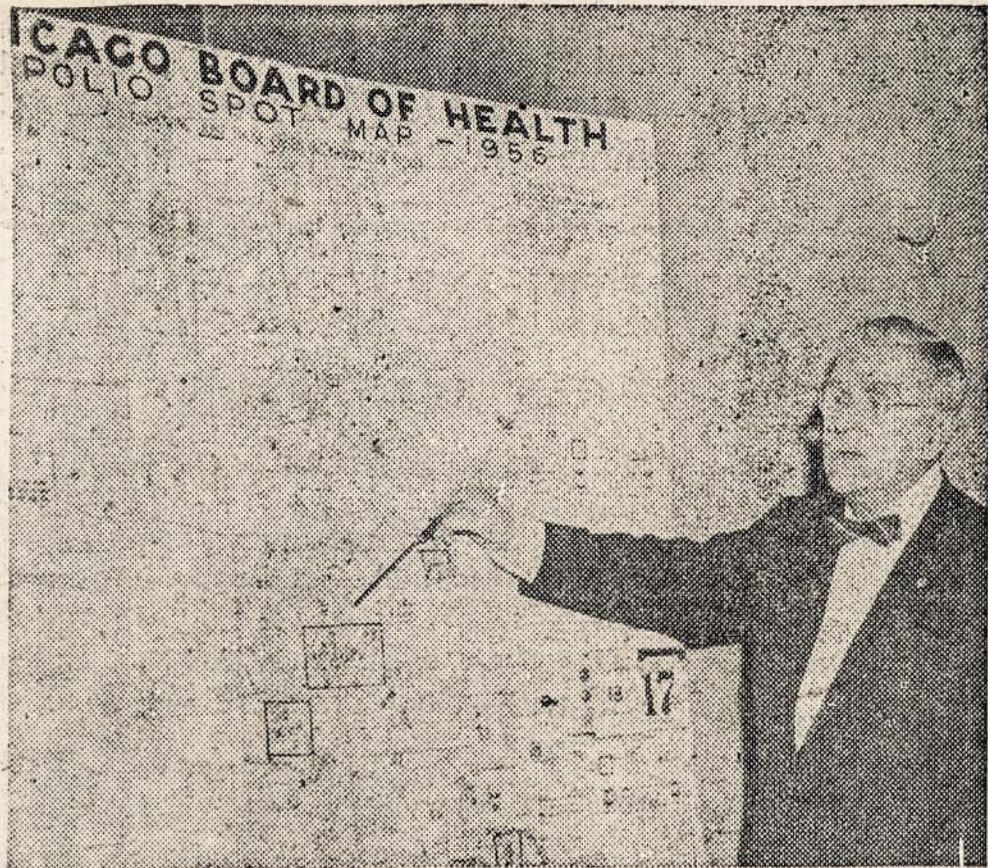
Chartered and Supervised by the United States Government.

2202 W. Cermak Rd., Chicago 8, Ill.

Phone VI 7-7747

JOHN J. KAZANAUSKAS, Pres.

ĮSTAIGOS VALANDOS: Kasdien nuo 9-tos ryto iki 5 val. po pietų. Ketvirtadieniais nuo 9-tos valandos ryto iki 8 val. vakaro. Šeštadieniais nuo 9 val. ryto iki 1 val. po pietų. Trečiadieniais visai neatidaro.

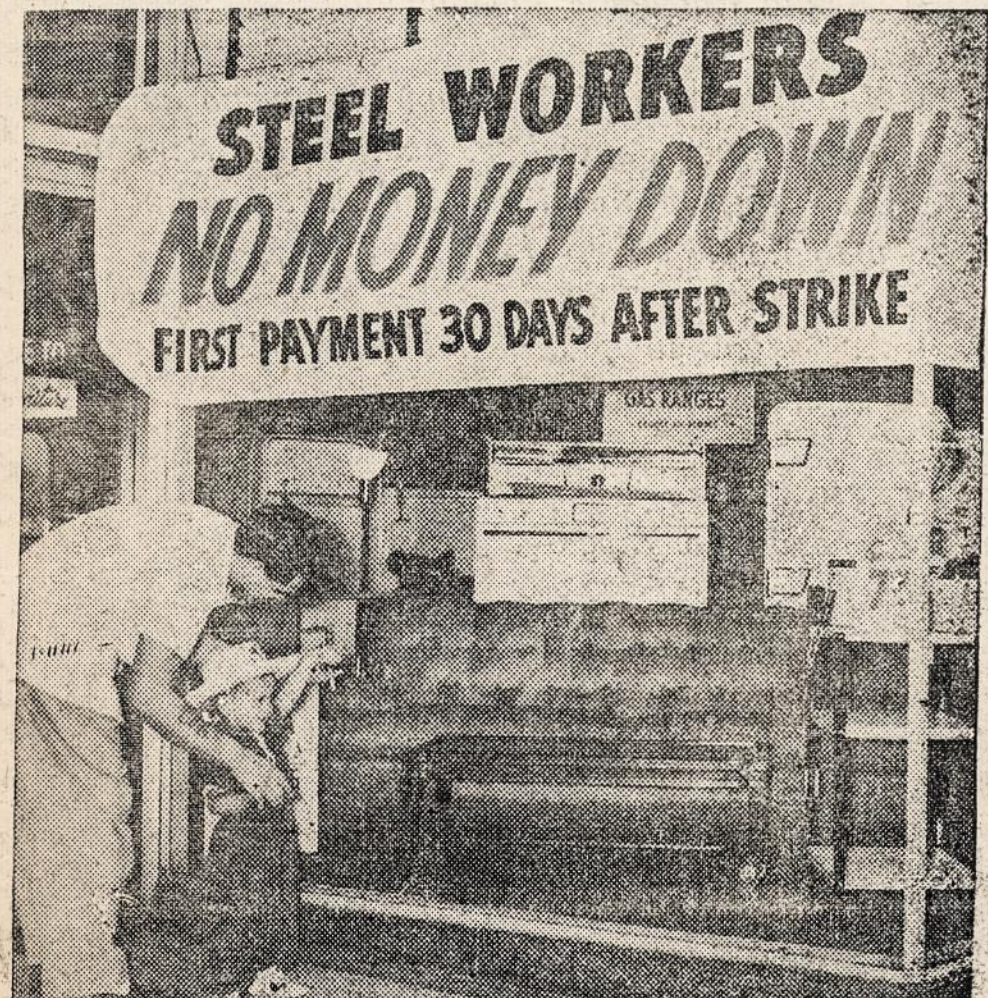
Dr. H. N. Bundesen, Chicagos Sveikatos Tarybos prezidentas rodo miesto rajoną, kuriame šiais metais atsikito daugiausia susirigimų polio liga.

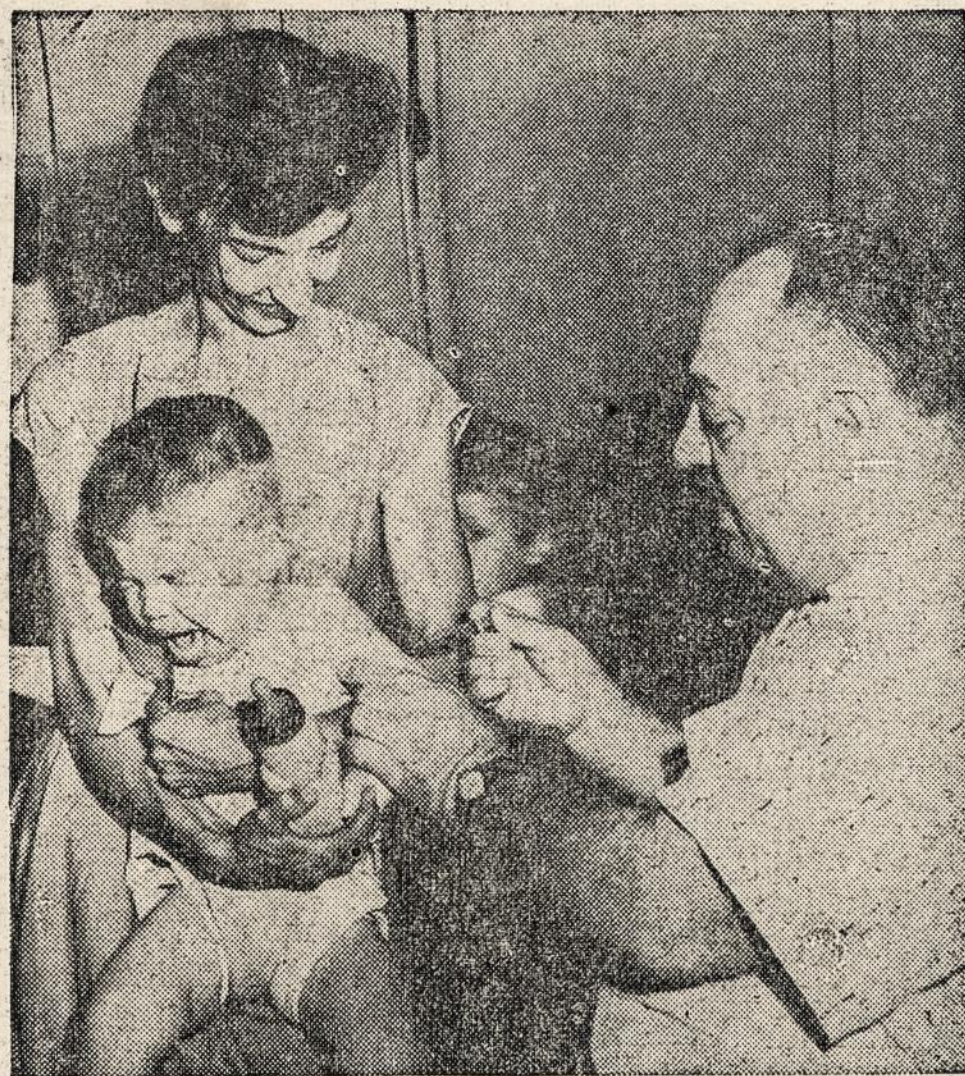
Marinų Sgt. M. C. McKeon tariaisi su savo advokatu Emil Zola Berman. Jis bus teisiamas už marinų išvedimą į pelkes ties Paris Island, kur prigėrė 6 kariai.

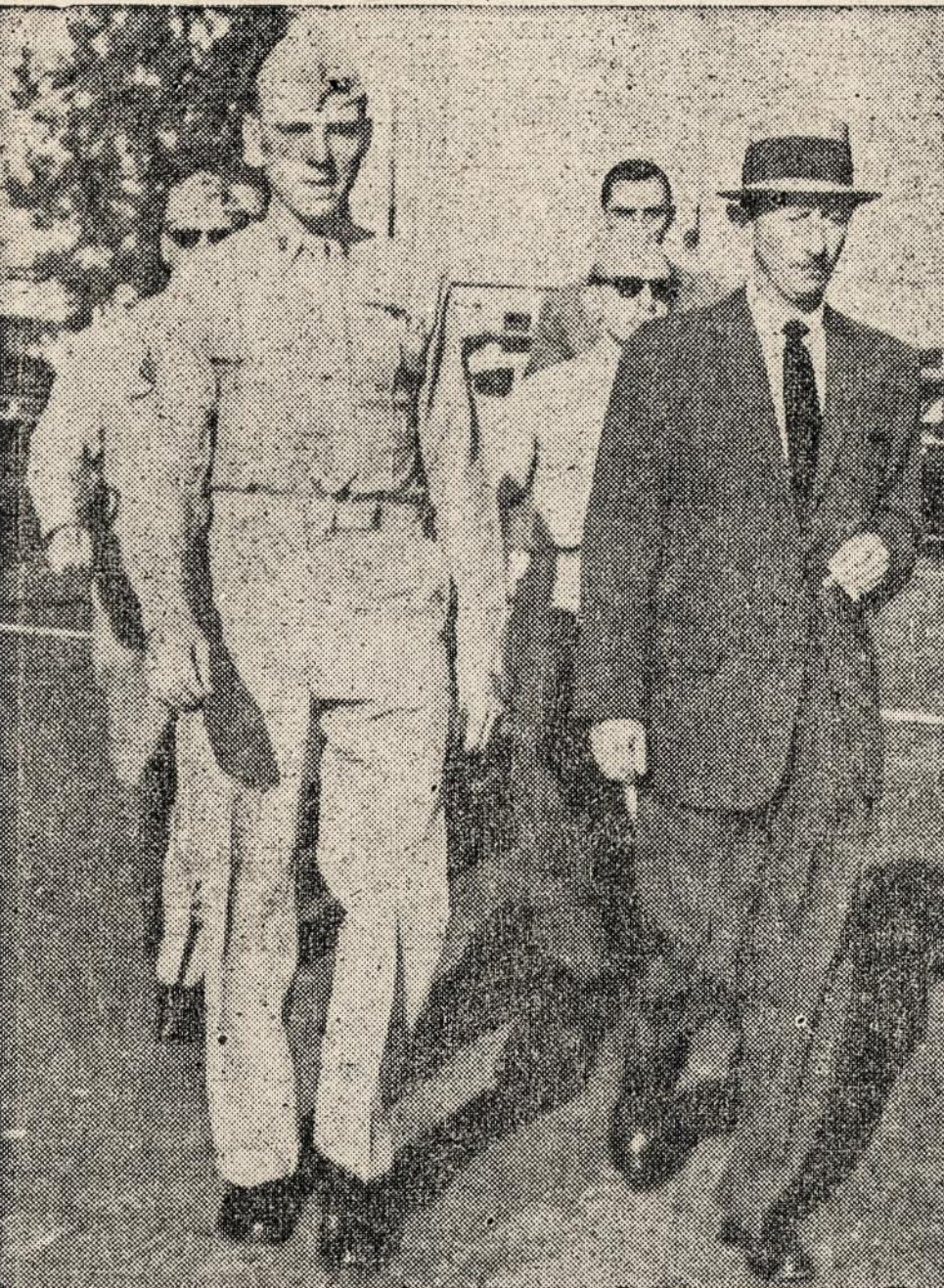
Marinų Sgt. M. McKeon, paveikslė apsuptas advokatų, teisme pareiškė nesijaučiąs kaltas dėl 6 marinų mirties jo vadovaujame naktiniame žygyje.

Plieno darbininkų streikui nusitęsęs dvi savaites, artimosios krautuvės siūlo streikininkams specialius kreditus.

Šis čikagietis berniukas nesijaučia per daug laimingas skiepijamas nuo polio ligos.

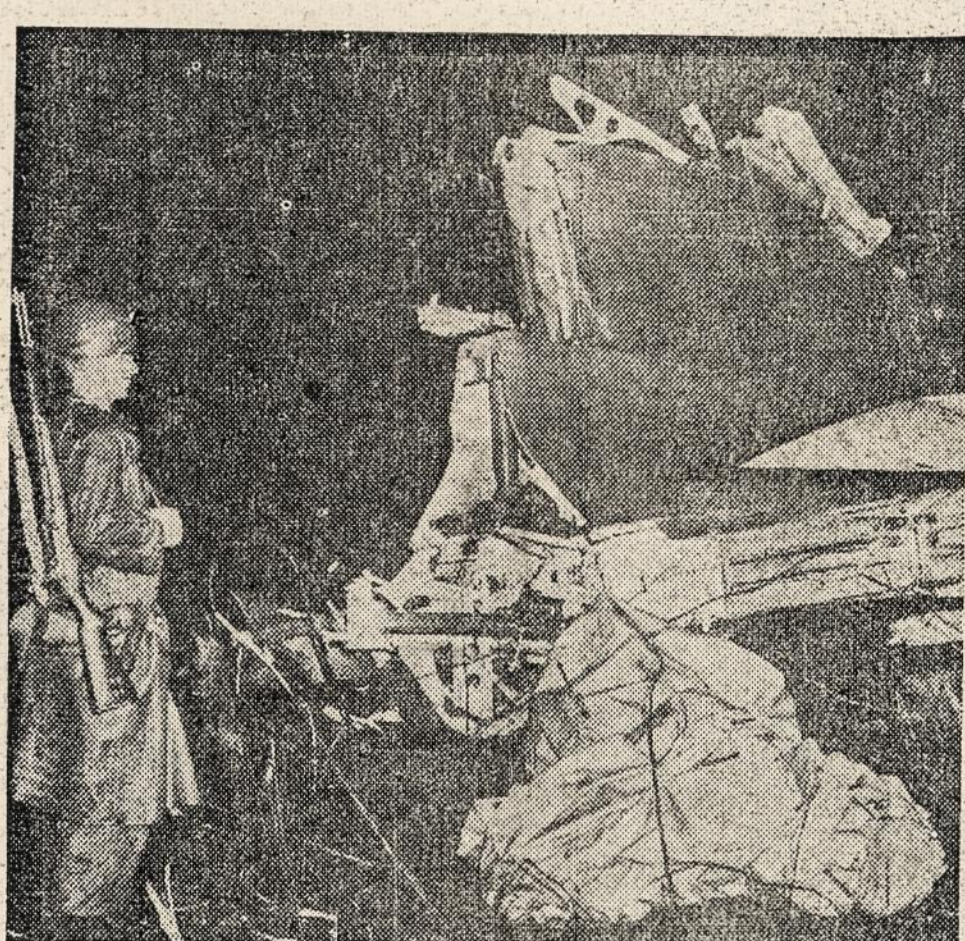
Marinų seržantas M. McKeon, kurio vadovaujamas naktinis žygis į pelkes, pareikalavo 6 karių gyvybių, įeina į karinio teismo salę su savo advokatu Bermanu.

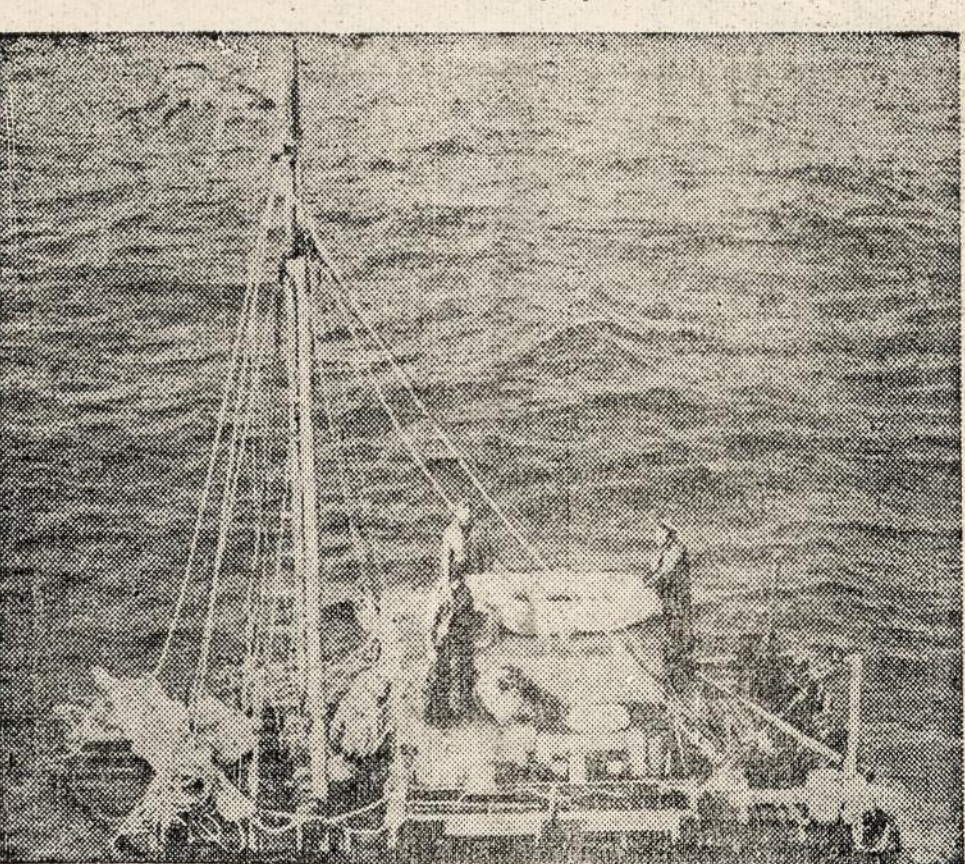
Ugniagesiai kovoja su didžiuliu gaisru, įvykusiu vietoje New Yorko krautuvėje.

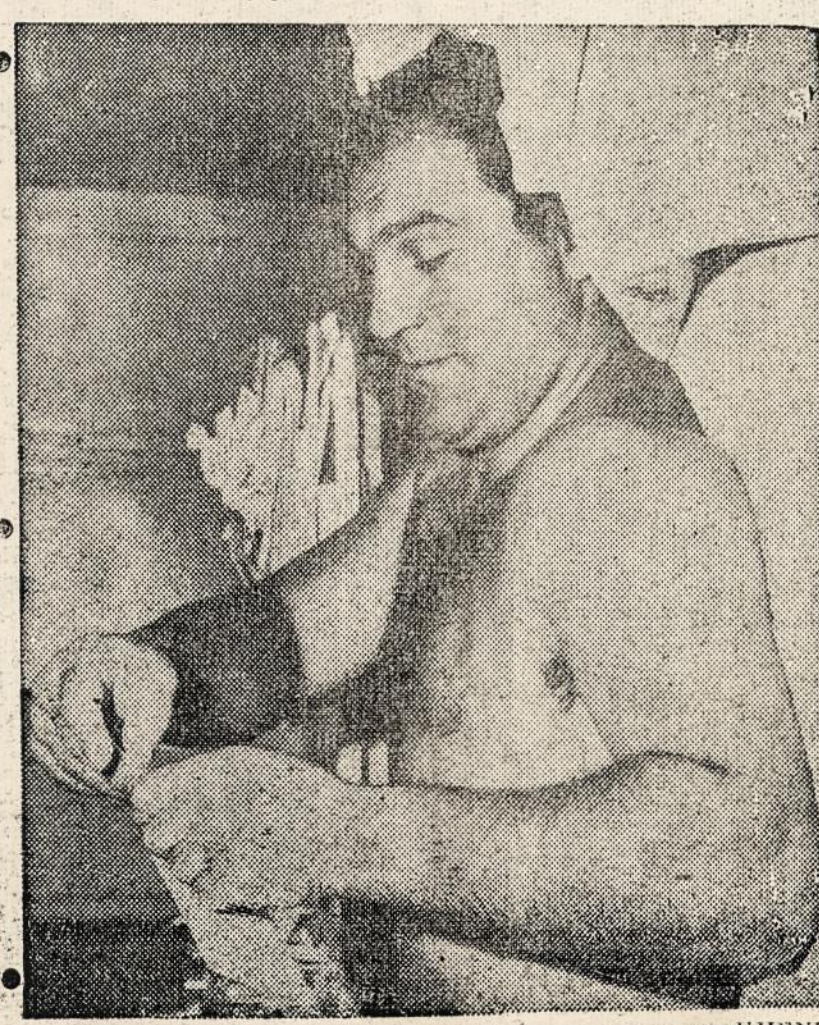
Piketuotojų eilė praleidžia vieno U. S. Steel prižiūrėtojo auto.

Pėstininkas iš Fort Dix saugoja lėktuvo laužą. Lėktuvus su 66 keleiviais nukrito ir sudužo netolimoje pelkėje.

Šis plauštas su 3 žmonėmis po Kanados vėliava buvo pastebėtas iš JAV karo laivo "Gen. R. E. Callan" 1000 mylių į rytus nuo Halifax uosto, pakeliui į Europą.

Buvęs sunkaus svorio bokso meistras Rocky Marciano, kaip pranešama, greitai apleis Brockton (Mass.) ligoninę.

Šešiametė Frances Ellicot, kuri Los Angeles buvo pagrobta ir išleista keturias valandas, pagaliau buvo grąžinta tėvams.

New Yorko gyventojai buvo priversti naudotis kitomis linijomis, kada gesinant Wanamaker krautuvės gaisrą persisunkęs vanduo apšėmė kelias požeminio traukinio stotis.

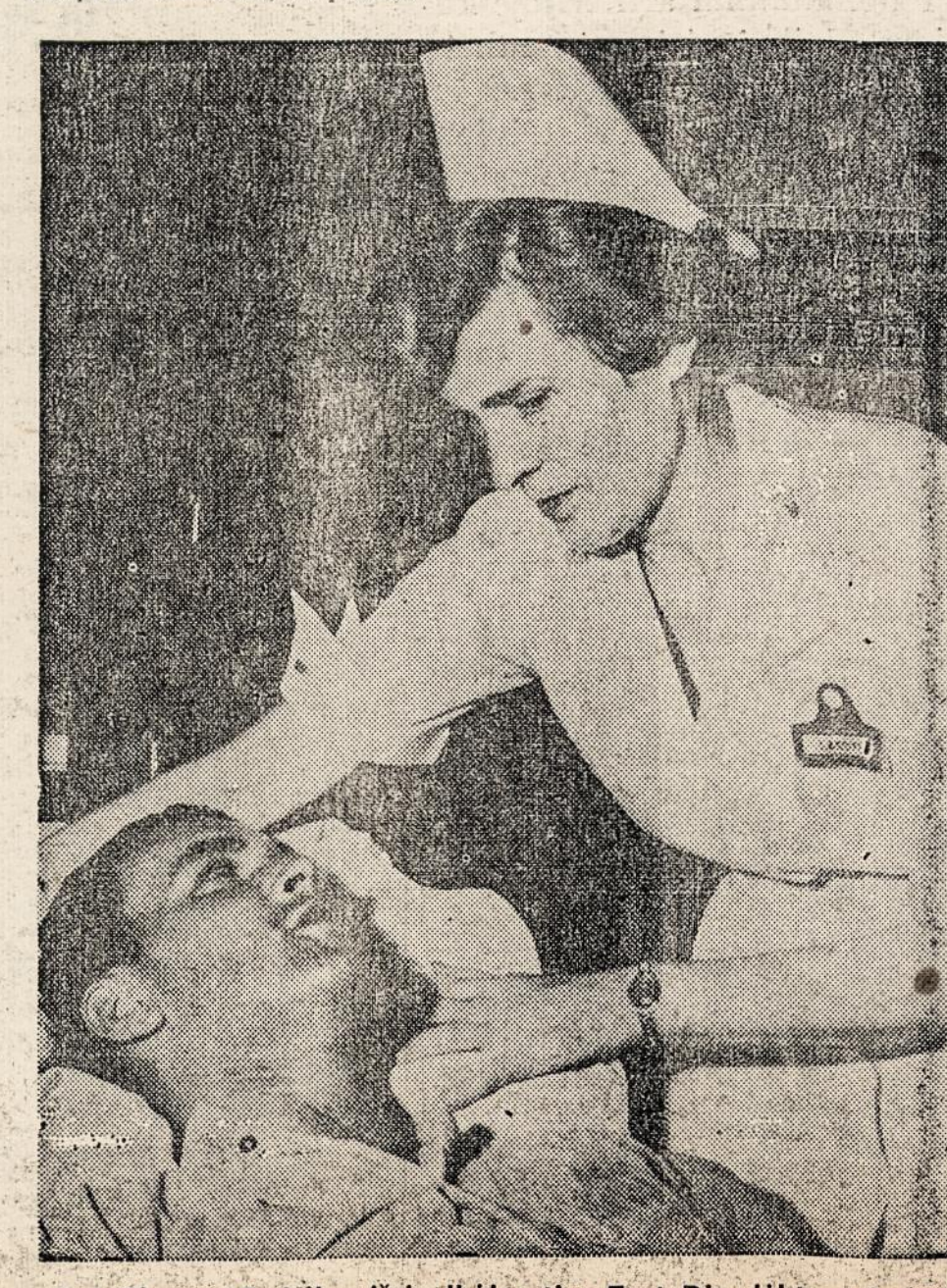
Mrs. Morris Weinberger, neseniai New Yorko pagrobto vaiko motina, ateina į teismą liudyti prieš du jaunuolius, kurie, apsimesdami turį jos vaiką, bandė išgauti pinigų.

Robert Giebler ir Thomas Rowell vedami į teismą New Yorko. Jie melagingu ir brutaliu būdu norėjo išgauti pinigų iš Weinbergerių šeimos, kuriai pagrobtas vieno mėnesio sūnelis.

Pranešta, kad po valdžios tarpininkų susitikimo su plieno pramonės pareigūnais unija vėl pradės derybas su vadovybe. Paveikslė: kairėje — tarpininkų vadas Joseph Finnegan; dešinėje — U. S. Steel viceprez. John A. Stephens.

Pvt. Thomas F. Kiley išsigelbėjęs ties Fort Dix, lėktuvo katastrofoje, kurios metu žuvo 45 asmenys.

Raketos nėra naujenybė

Raketos, apie kurias daug prirašoma šių dienų spaudoje ar tai kaip naują ginklų rūšį, ar tai kaip būsimą priemonę tarptautiniam susisiekimui, nėra šio šimtmečio kūrinys. Istoriijoje randame, kad ši idėja gimė jau mažiausiai prieš 700 metų.

Pirmasis istorijai žinomas raketų panaudojimas įvyko Kinijoje 1232 m., kada Kaifeng miesto gynėjai pradėjo jomis apšaudyti miestą apguliusiuosius. Kinai, kaip teigia National Geographic Society, vėliau išstobulino fajerverkuose vartojamas raketas. Iš kinų ši išradimą pasisavino ir europiečiai. Per sekančius 500 metų Europoje raketos buvo naudojamos tik fajerverkų reikalams.

Kare didesniu mastu raketas pirmą kartą panaudojo Indijos princas Mysore 1790 metais kovoje prie britus. Indai ir įkvėpė anglą Sir Wm. Congreve pagaminti pirmąjį stambesnį (32 svarų) geležinį raketinį ginklą. Šis ginklas buvo staigmena ir amerikiečių kovose su britais, ir padėjo jiems 1812 metais užimti Washingtoną.

Britų laivynui 1814 metais puolant Baltimorės uoste esantį McHenry fortą buvo irgi panaudotos raketos. Jų panaudojimas tuo metu ir įkvėpė kovos stebėtoją, Amerikos himno autorių Francis Scott Key, įrašyti himno žodžius: "...the rockets' red glare, the bombs bursting in air..."

Taikos meto tikslams naudojamos raketos irgi buvo nuolat tobulinamos. Raketos buvo (ir tebėra) plačiai vartojamos laivininkystėje, pašto tarnyboje, tiesiant telefono linijas sunkiai pereinamose vietovėse, ar pirmuosius kabelius per upes tiltų statyboje.

Patobulinimai artilerijoje kuriam laikui išjungė raketų naudojimą karų tikslams, tačiau Antrajam Pasauliniam karui besibaigiant raketos vėl buvo sėkmingai pradėtos naudoti jūrų kovose, pakrančių apsaugoje ir net oro mūšiuose. Tuo metu vokiečiai panaudojo savo garsiąją "V-2".

Modernių raketų išvystyme daug pasidarbavo amerikietis mokslininkas Robert H. Goddard, eksperimentavęs su skystu kuru varomomis rake-

tomis 1920-30 metais. Jo idėjos prisidėjo prie išradimo "bazukos" bei dabartinį rekordą pastatiusios modernios raketos, kylančios į aukštį net 250 mylių.

Poros metų bėgyje bus paleistas pirmasis dirbtinis žemės satelitas, apie kurį Goddard'as jau seniai galvojo. Netolimos ateities raketos, kaip mokslininkai sako, bus varomos šviesos jėga, gaminama kontroliuojamos branduolinės reakcijos, ir išvystys greitį labai artimą šviesos greičiui.

Anglų Kalbos Pamokos

K. GINEITIS
6402 So. Fairfield Ave., Chicago 29
Telefonas: HEmlock 4-8037
(3-čias augštas, durys po kairei, arti 63-čios gatvės ir California Ave.).
Duoda prieš karą baigęs Čikagos universitetą.
1 dol. 25 ct. val. — privačios.
VERTIMAI - ANKETOS - LAIŠKAI

CHICAGOS ŠVARIASIAUS IR MODERNISIAUSIAS DARŽAS BUČO DARŽAS
WILLOW WEST INN AND PICNIC GROVE
83rd and Willow Springs Road
WILLOW SPRINGS, ILL.

Padėkime artimiesiems Lietuvoje ir Sibire

Siunčiame į Lietuvą, SSSR teritorijas ir visą Europą pilnai apmokėtus anglų medžiagų, avalynės, maisto ir vaistų užsakymus, parinktus iš katalogų, taip pat išsiunčiame ir įkainuojame vietoje siuntėjo supakuotus siuntinius. Labai pigūs pas mus užsakomi vaistai. 60 gm streptomycino ir 100cc penicilino ir 500 tablečių serpasil tik \$30.75 siunčiant ekspresu iš Anglijos. Lietuviškas ir sąžiningas patarnavimas.

Dirbame 6 dienas: 9—6 val.
PATRIA GIFT PARCEL CO.
3741 West 26th Street
Chicago 23, Ill.
CRawford 7-2126
(Skelb.)

DR. ANNA BALIUNAS

AKIŲ, AUSŲ, NOSIŲ IR GERKLĖS LIGOS
PRITAİKO AKINIUS
6322 SO. WESTERN AVENUE
Valandos: kasdien nuo 10 ligi 12 val. iš ryto ir nuo 7 ligi 9 val. vakaro.
Šeštadieniais nuo 10 ligi 1 val.
Treč. uždaryta. Kitu laiku susitarus.
Ofiso telef.: PROspect 8-3229
Rezid. telef.: WAibrook 5-5076

Tel.: PROspect 8-1717

DR. S. BIEŽIS

GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
3148 WEST 63rd STREET
Val: kas dieną po pietų 1-3; vak. 7-8 tikrai antradieniais ir penktadieniais.
Trečiad. ir sekmad. ofisas uždarytas.
Rez.: 3241 WEST 66th PLACE
Phone: REpublic 7-7868

DR. PETER BRAZIS

PHYSICIAN AND SURGEON
2434 WEST 71st STREET
CHICAGO, ILL.
Telefonai:
Ofisas: HEmlock 4-5849
Rezidencija: HEmlock 4-2324
OFISO VALANDOS:
Pirmad., Ketvirt. ir Penktadienį nuo 1-4 ir 7-9, Antrad. nuo 1-5, Trečiad. ir Šeštadienį tikrai susitarus.

Ofiso telef.: VIRginia 7-0036
Rezidencijos: BEverly 8-8244

DR. T. DUNDULIS

GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
4157 ARCHER AVENUE
Ofiso valandos:
Nuo 2—4 ir nuo 6—8:30 val. vakaro.
Šeštadieniais nuo 2 ki 4 po pietų.
Trečiadienį pagal sutartį.

Tel. ofiso: VI 7-0600; rez.: RE 7-6867

DR. BR. GAŽIUNAS

GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
4055 ARCHER AVENUE
(Kampas Archer ir California Ave.)
VAL.: 2—4 po pietų ir 6—8 vakare, šeštadieniais 2—7 p.p., išskyrus sekm.

Rezid. tel.: STEwart 3-4511

Ofiso telef.: YArds 7-1166

DR. J. GUDAUSKAS

GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
756 WEST 35th STREET
Kampas Halsted ir 35-tos gatvės
Valandos: 1-4 p. p. ir 6:30—8:30 val. kasdien. Trečiadieniais uždaryta.
Šeštadieniais nuo 1 iki 4 po pietų

DR. A. JENKINS

PHYSICIAN AND SURGEON
(Lietuvis Gydytojas)
2500 WEST 63rd STREET
Ofiso val.: kasdien nuo 2—4 po pietų ir 7:30—9 vakaro
Trečiad. ir šeštad. uždaryta
Ofiso telefonas: PROspect 6-3838
Rezid. telefonas: REpublic 7-9199

Grovehill 6-1595

Dr. Aldona A. Juska

AKIŲ LIGŲ SPECIALISTĖ
IR PRITAİKO AKINIUS
Valandos: 9-12, 7-9 pagal susitarimą, išskyrus trečiadienius ir šeštadienius.
2422 W. MARQUETTE ROAD

Telef.: Ofiso ir buto OLYmpic 2-4159

DR. P. KISIELIUS

GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
4938 W. 15th Ave., Cicero, Ill.
Kasdien 1-3 val. ir 6-8 val. vakaro.
Trečiadieniais uždaryta.
Šeštadieniais 12—4 val.
Butas: 1576 So. 49th Ave., Cicero Ill.

Ofiso telefonas: LAfayette 3-3210

Jei neatsiliepią šaukite KEDzie 3-2868

Dr. Emile V. KRUKAS

GYDYTOJA IR CHIRURGE
4146 SO. ARCHER AVENUE
Val. kasdien po pietų nuo 12—2:30
Daily afternoons
Vakara: pirmad. antrad. ketvirtad. 8-8:30 Trečiadieniais tik susitarus

Dr. A. Valis - Labokas

GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Spec. Moterų Ligos
3267 SO. HALSTED STREET
Telefonas: DANube 6-1125
Valandos: 1—4 ir 6—8 vakaro.
Šeštadieniais 1-4 val. po pietų.

Dr. Julia Monstavičius

GYDYTOJA IR CHIRURGE
Moteru ir vaikų ligos
10748 SO. MICHIGAN AVE.
Tel.: PU 5-6766
Naktį skambinti rezidencijon.
1653 W. 103rd St., Beverly Hills
Tel.: BEverly 8-3946

Darbo valandos: nuo 6 iki 9 val. po pietų kasdien. Išskyrus trečiadienius
Šeštadieniais nuo 1 iki 4 val po pietų

DR. A. MACIUNAS

atostogose iki rugpjūčio mėn. 2 d.
Reikalui esant prašau kreiptis į
Dr. V. Mušinską, 5700 So. Wood St.
Ofiso telef.: PROspect 6-2240
Rezidencijos tel.: WA 5-4860

DR. CONSTANCE O'BRIEN

PHYSICIAN AND SURGEON
2408 WEST 63rd STREET
Tel.: HEmlock 4-5524
Hours by appointment only.

Dr. Juozas PAUKŠTYS

DANTŲ GYDYTOJAS
4253 ARCHER AVENUE
(įėjimas iš Whipple St.)
Valandos: kasdien 10-12, 2-6 p. p.
7-9 p. m. Šeštadieniais 10-12.
Trečiadieniais uždaryta.
Telef.: LA 3-4949 — namu CE 3-7786

DR. Z. RUDAITIS

savo ofisą perkėlė į nuosavus namus
2745 WEST 69th STREET
(prieš Holy Cross ligoninę)
Priėmimo val.: pirmad., antrad., ketv. ir penktad. 2—4, 6—8 val. po pietų.
Šeštadieniais 2—4 val. po pietų.
Ortopedinių ligų specialistas.
Tel.: REpublic 7-2290

DR. STRIKOL

GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
4645 SO. ASHLAND AVENUE
Ofiso valandos: nuo 2—4 ir 6—8.
Ser., Subat. ir Nedėl. tik susitarus.
Ofiso telefonas: YArds 7-4787
Namu telef.: PROspect 6-1930
Jei neatsiliepią viršutiniai telefonai, šaukite Midway 3-0001

Telef. ofiso: CLIFFside 4-2896

Rezid.: LAfayette 3-1172

DR. P. STRIMAITIS

GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
1724 WEST 47th STREET
(kampas 47th ir Hermitage)
Priėmimo val.: 2-4 ir 6-9 val. po pietų.
Šešt. 2-6 val. popiet, išskyrus, šeštad.

Skaitykite "N-nas"

8 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL.

—WEDNESDAY, JULY 18, 1956

DR. VYT. TAURAS

TUPČIAUSKAS

GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Bendra praktika, spec. MOTERŲ ligos.
Ofisas ir rezidencija: 2410 W. 51st St.
(antras namas nuo Western Ave.)
Tel.: PROspect 8-1223 arba WE 6-5577
Ofiso val.: pirmad. 8-10 val. vakaro, antrad., treč. ir penkt. 6-9 v. v. ir šeštad. 2-4 val. po pietų.

DR. V. P. TUMASONIS

GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
CHIRURGINĖS LIGOS
Ofiso telef.: HEmlock 4-2123
6255 SO. WESTERN AVENUE
Rezid. telef.: PROspect 6-8484
Valandos: 2-4 po pietų ir 7-9 vakare.
Trečiad. šeštad. ir sekmad. uždaryta.

DR. J. VAITAITIS

GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
1407 SO. 49th COURT, CICERO
Kasdien 10-12 ryto ir 5-8 val. vak.
Šeštadieniais 10-2.
Ofiso ir buto telef.: OLYmpic 2-1381

Tel.: ofiso ir rez. PROspect 6-9400

Dr. Ona Vaškevičius

(VAŠKEVICIŪTE)
GYDYTOJA IR CHIRURGE
6248 SO. KEDZIE AVENUE
Val.: kasdien nuo 1—3 popiet ir nuo 6—8 val. vakaro; šeštad. 1—4 popiet, trečiadienį ir kitu laiku tik susitarus.

Tel.: ofiso VI 2-1581; rez.: VI 2-0742

DR. V. VILEIŠIS

GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
802 WEST 31st STREET
(kampas Halsted ir 31-os gatvių)
Priėmimo valandos: 2-4 ir 6-8 val. šeštadieniais 2-4 val. po pietų.
Sekmadieniais uždaryta.

DR. BRUNO J. ZUBRICK'AS

GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
6400 SO. KEDZIE AVE.
Valandos: 2—4 po pietų ir 7—9 vak., trečiad. ir sekmad. pagal susitarimą.
Telefonas: HEmlock 4-7899
Namu tel.: HILLton 5-2557

P. ŠILEIKIS, O. P.

ORTHOPEDAS-PROTEZISTAS
Aparatai-Protezai, Med. Baudažai. Speciali pagalba Kojoms (Arch Supports) ir t. t.
Val.: 9—4 ir 6—8. Šeštadieniais 9—1.
ORTHOPEDIJOS TECHNIKOS LAB.
2850 W. 63rd St., Chicago 29, Illinois
Tel.: PROspect 6-5084

LIETUVIAI AKIŲ GYDYTOJAI

Dr. Ant. Rudokas, O. D.

tikrina akis, pritaiko akinius, keičia stiklus ir rėmus.
Telefonas: YArds 7-7381
Priima: Vakara: nuo 6 ir 9 val. šeštad. nuo 10 ryto iki 4 po pietų.
Treč. ir sekmad. pagal susitarimą.
4455 S. CALIFORNIA AVE., Chicago

DR. G. SERNER

LIETUVIS AKIŲ GYDYTOJAS
25 metų patyrimas
Tel.: YArds 7-1829
Pritaiko Akinius
Kreivas Akis
Ištaiso.
Ofisas ir Akinių Dirbtuvė
756 WEST 35th STREET
Valandos: nuo 10 iki 2, nuo 6 iki 8.
Trečiad. nuo 10-12; penktadienį 10-2.
Šeštadieniais 10—2 val. po pietų.

Dr. Kazimieras

MICHEL

Optometristas - Orthoptistas
Gydo nusilpusias ir nervuotas akis. Egzaminuoja akis ir pritaiko akinius. Išgydo kreivas akis be operacijos. Įdėda netikrą — artificialę akį pagal sveiką. Praktikuoja per 39 metus. Kalba lietuviškai.
4654 SO. ASHLAND AVENUE
Telefonas: YArds 7-6616
Nuo 9:30 val. ryto iki 8 val. vakaro. Tikrinu klausą ir pagelbėju neprigirdintiems.

DR. S. VAITUSH, Opt.

Palengvins akių įtempimą, kuris esti priežastimi galvos skaudėjimo, svaigimo arba aptemimo, nervuotumo, skaudėjimo, akių karščio. Atitaisau trumparegystę ir toliaregystę. Prirengiu teisingai akinius. Visuose atsitikimuose egzaminavimai darau su elektra, parodančia mažiausias klaidas. Speciali atyda kreipiamas į mokyklos vaikus.

VALANDOS:

9:30 ryto iki 7:00 vakaro.
Šeštadieniais iki 4 val. vakaro.
Trečiadienį ir sekmadienį uždaryta.

4712 S. ASHLAND AVE.

YArds 7-1373

CENTRAL PARCEL SERVICE, INC.

Persiuntimai į Lietuvą
ATDARA NUO PIRMAD.
IKI PENKTADIENIO
9:00 ryto iki 4:30 po pietų.
Siuntiniai priimami
TIKTAI SUSITARUS.
Pirm atvykstant telefonuikit dėl susitarimo.

CENTRAL PARCEL SERVICE, INC.

220 SO. STATE STREET
CHICAGO 4
Tel.: WAbash 2-9354

NEBYLUSIS FILMAS

“Jeigu prakalbėtų filmas, kiek iliuzijų nustotų žiūrovai”, savo laiku rašė garsus rusų rašytojas Leonidas Andrejevas. “Didysis nebylis sudarkytų savo žavesį, judančių šešėlių burtus, jeigu jis prakalbėtų į mus realiu balsu, sudundėtų nuo ekrano realiais žemiškais garsais...”

Atrodo, didelė dabar keistenybė nebylusis filmas, kurio vaiduokliškai tylinčius vaidilas palydi gyvo pianisto skambinimas. Savotiškas anachronizmas, atsilankymas muziejinėse nuotaikose, skendimas tolimoje, jauniems nežinomoje praeityje...

Hollywoode ne tik bujoja ir klesti modernizmas, bėgimas ekrane kartu su vis stiprėjančia technika. Nedideliame kinoteatre paliko praeitis, senasis Hollywoodas, jo vaikystės dienos. Tai kinoteatras, kuriame demonstruojami išimtinai nebylūs filmai. Jų pastatymo datos... 1919, 1925, 1930. Seni aktoriai atgyja ekrane ir šmėkliškais vaiduokliais paroduoja prieš žiūrovą. Nustebę matome, juk tikrai nieko, ničnieko neįnešė garsas, sinchronizavimai, stereoskopai, cinemaskopai etc. etc. į žmonių gyvenimą ir to gyvenime siekius ir tikslus. Tos pat aistros, ta pati meilė, pavydas, kerštai, ta pati amžinoji žmonių kvailystė atsiduoti toms amžinoms aistroms.

Tylinti Garbo praeina stebinančių sfinksu. Kaip keisti tie jos parėdai, kadais tokie efektyvūs ir modernūs. Dietrich, dabar ponis apie 60 metų, vėl jauna ir vampiriškai pergalinga. Teda Bara, visos 1918 metų Amerikos vamp, moteris, kuri nežinojo varžovų triukškinant vyrų širdis — kokia ji juokinga to meto mados! Charlie Chaplinas vis tebetrukčioja marionetės judesiais — Tom Mix joja savo baltu žirgu (pažinome jį 1923 metais Lietuvoje) — Douglas Fairbankas žiba savo piratiškais ūsiukais ir dieviškasis Rudolfo Valentino karališku nuolankumu glamonėja moteris...

Laikas sustojo tame mažame kinoteatre, taip kaip muziejuje, kada jūs sustojate ir susimąstote ties antikine skulptūra.

Kaip senovės skulptorius sukaustė marmure gyvą ir veržlų žmogaus kūną, taip trapioje celiuliojido juostoje amžinoje jaunystėje sustojo kitėti su laiku mirusiu, susenusiu ar pamirštu kino aktorių sukurti pavidalai: žmonės su jų standartinėmis aistromis.

Hollywood Cemetery, pasiklausę prievaždo, randate tarp daugelio kitų nišų pasislėpusią nišą. Joje užrašas: Rudolfo Valentino. Švieži lenkai nuolatos kuklia puokšte primena, kad vis ir vis nešama įsimylėjimo duoklė šiam pačiame jaunystės žydėjime

pakirstam gražuoliui. Jo pėdsakai vis dar gyvi Hollywoode. Aukštai ant kalvos tūninčiuose apartamentiniuose namuose gyvas jo vardas. Nenuostabu — tie namai perdirbti iš jo kadaise puošnios rezidencijos, nešiojusios šaunų “sakalo” lindyne” vardą. Dabar griuonamam Hollywood Hotel’yje buvo kambarys, kuriame Valentino atšventė savo vestuves. Neseniai buvo pastebėtas vienas Valentino kulto gaivintojas. Vienas italas, kuris buvo Valentino tarnu, savo namuose turi Valentino kriptą. Ten didelis kino aktoriaus portretas, jo daiktai, ir dar daugiau pasakoja apie savo buvusį poną jo aistringas gerbėjas, tvirtinąs, kad žinąs daugiau tokių Valentino kriptų Hollywoode.

Nebylusis filmas tebegyvas, kada atsimename jį ir pasiūduodame jo burtams. Tas skendimas filmo praeityje iškelia daug savotiškai žavių jausmų. Tartum žmogus įsitikini, kad galima nugalėti gyvenimo negailestingą rūtį ir, pradarius tokio kino teatro duris, peršokti trejetą dešimčių metų atgal, į savo jaunas dienas, į savo jaunystę. Todėl ir tas teatras beveik nelankomas jaunimo. Seni, pagyvenę žmonės ištikimi tokio teatro programoms. Ką jie visi galvoja ir ką išgyvena, stebėdami jau pranykusius iš kino ekrano aktorius, seniai nustumtus gyvenimu ir pasiutusio tempo kino technika? Tur būt, tie žiūrovai tyliai išgyvena savy

tą trejetą dešimčių metų šuolį atgal, į jaunas dienas, į jaunystę...

Tokia iliuzija tikrai stipresnė už paprastą moderninio filmo sekimą cinemaskopo ekrane su visais prašmatniais technikos laimėjimais. Tikrai, senas filmas senam žiūrovui yra jo paties dalelė. Jis jai liks ištikimas, nes tai iš dalies jo gyvenimo kronika, nors tokia netiesiogė, tokia psichopatiška. Nebylusis kadaise ekranas pramoko kalbėti, dainuoti, triukšmauti viso pasaulio

triukšmais ir skambėti garsiausių simfoninių orkestrų garsais, jis sužėrėjo varšom ir spalvom, jis išplito per pusę sienos salėje. O čia, tame Hollywoode, kino teatre žmonės seka 1923 metų gamybos filmą, jaudinasi dėl jo efektų, aistrų ir meilių.

Tuo tarpu milžinai studijos senai sutraiskė tas kuklias studijėles, kurios pirmos išėjo pasaulio užkariuoti. Tas studijėles, kuriose gimė tas žavus jaunystės dvasia tebedvelkias senas, nebylusis filmas.

BIZNIO IR FINANSŲ PATARĖJAS

Pirkdamas ar parduodamas prekybos įstaigą, organizuodamas ar padidindamas įmonę ar kokią biznį, pasitark su

**WILLIAM J. DRAKE
-DRAGŪNAS**

85-03 Wareham Place,
JAMAICA, N. Y.
Tel. Jamaica 6-7272

T. KUCZEWSKI & CO. naujoje vietoje
4102 ARCHER AVENUE Tel.: FRontier 6-6399

SIUNTINIAI Į LIETUVĄ

Siunčiame dėvėtus ir naujus drabužius, medžiagas, vaistus ir maisto produktus. Senus ir naujus daiktus priimame ofise. Galima siųsti ir paštu.

Visi siuntiniai siunčiami su jau apmokėtu muitu, ir pristatymas garantuojamas.
REIKALAUKITE KATALOGŲ.

Taip pat siunčiame daiktus užsakomus Anglijoje. Siuntiniai pristatomi gavėjui 5—6 savaitių bėgyje. Ofisas atdaras: Nuo pirmad. iki šeštad., nuo 9 val. ryto iki 8 val. vak.

Sukaktuvinių Metų Dovanos

Šiais metais Crane Savings mini savo 30 metų sukaktį. Šia proga bendrovės vadovybė nutarė duoti dovanų visiems naujiems ir seniems taupytojams. Štai jos:

1. Kas atidarys naują sąskaitą arba padės į senąją \$50.00 ar daugiau, tai gaus dovanų bendrovės raktą su termometru arba puikią piniginę.
2. Kas padės \$150.00 ar daugiau, tai gaus stiprų ir parankų plastikinį arba nailoninį shopping bag (krepsį pirkiniams).
3. Kas padės \$500.00 ar daugiau, tai gaus saugią dėžę dokumentams laikyti arba perlų karolius.

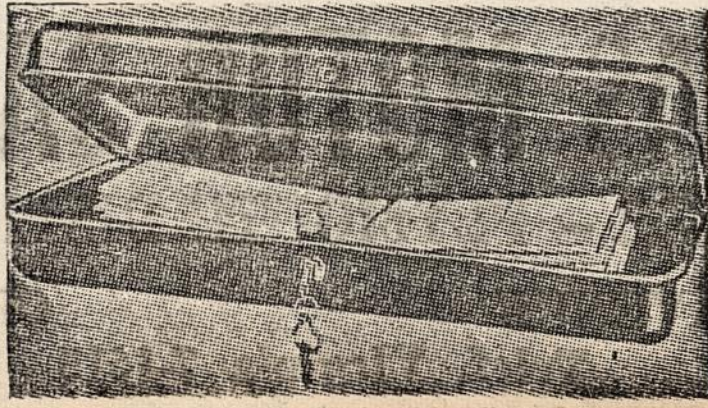
CRANE SAVINGS AND LOAN ASSOCIATION

2555 WEST 47th STREET

LAfayette 3-1083

B. R. Pietkiewicz, prez.; E. R. Pietkiewicz, sekr. ir advokatas. Mokame aukštus dividendus. Kešiuojame čekius. Parduodame ir išperkame valstybės bonus. Taupytojams patarnavimai veltui.

ATIDARYKITE SĄSKAITĄ ŠIANDIEN. APDRAUSTA IKI \$10,000 DARBO VALANDOS: pirmad. ir ketv. nuo 9 iki 8 val. vak.; antradienį ir penktadienį nuo 9 iki 5; trečiadienį uždaryta, o šeštadienį nuo 9 valandos iki vidudienio.

PRIE LENKŲ - LIETUVIŲ SANTYKIŲ

Pastaruoju metu mūsų spaudoje pradėdama vis dažniau aiškintis lenkų-lietuvių santykių raidos klausimais ir kelti aikštėn šių dienų lenkų spaudos pasisakymai Vilniaus reikalu. Kiek anksčiau skaitėm, kad Dip. Šef. S. Lorzaitis, kiekvieną kartą lankydamasi Londone, turėjo pasikalbėjimų su lenkų Egziliinės Vyriausybės atstovais. Štai VLIKO Užsienių Tarnybos valdytojas p. Karvelis, pakeliui iš Amerikos užsuko į Londoną ir taipgi pasimatė su lenkų politikais. Pastarojo žygiai Londone mūsų tautininkiškoj spaudoj susilaukė komentarų ir priekaištų, kad lenkų-lietuvių santykių kompleksas išeina iš VLIKO kompetencijos ribų, kurie išimtinai priklauso mūsų Diplomatu Tarnybai. Šiuo noriu kiek patikslinti, kad VLIKas nėra naujokas santykių zondavime su lenkų Vyriausybės žmonėmis, ir kad tai yra tik darbo tęsinys, pradėtas jau 1942 metais.

Buvo šitaip:

Vokiečių okupacijos metu, pradėjus veikti Vyriausiam išlaisvinimo Komitetui, panašus politinis pagrindžio junginys susidarė ir Vilniuje. Iš pat pirmų dienų, greta kitų uždavinių, VLIKas pavedė Vilniaus Komitetui zonuoti lenkų politines nuotaikas, informuoti VLIKą ir ieškoti būdų sueiti su lenkų politikais į artimesnį kontaktą. Šis reikalas buvo pavestas vienam iš Komiteto narių, mokančiam gerai lenkų kalbą ir iš anksčiau turėjusiam pažinčių su lenkų politikais, laikraščių redaktoriais ir žurnalistais. Tam reikalui buvo parūpinta pupelių kavos ir "padorių" gėrimų kiekis. Gana atsargiai, po vieną, buvo kviečiami lenkų atstovai puodukui kavos. Lenkai buvo išsilgę geros kavos, o be to, kai priedo vienas kitas geras gurkšnelis, tai pašnekėsiai vyko labai sklandžiai ir lenkai kaskart darėsi vis labiau atviresni ir nuoširdesni. Pašnekėsiai laikui bėgant nuėjo tiek toli, kad buvo sutartas VLIKO ir Varšuvos pagrindžio Vyriausybės atstovų pasimatymas Vilniuje. Sutartu laiku čiurlionio gatvėj No 30 susitiko VLIKO delegatas L. Natkevičius su Varšuvos atstovu. Pasikalbėjimai vyko prancūzų kalba. Kadangi lenkų atstovas kalbėjo visai nesklaidžiai prancūziškai, o Natkevičius dėjos nemokas lenkiškai, tai mūsų ryšininkui teko dalyvauti pokalbyje ir kai kurias vietas patikslinti lenkiškai arba lietuviškai. Mano užduotis buvo eiti sargybinio pareigas ir kartu rūpintis vaišėmis.

Buvo peržvelgta karo veiksmų eiga. Lenkai turėjo daugiau ryšių su Vakarų Sąjungininkais ir todėl pilnai ir tvirtai tikėjo, kad galutiniam rezultate vokiečiai pralaimės.

mės karą ir to pasekoj atsikurs Nepriklausoma Lenkija, o kartu ir Lietuva. Varšuvos atstovas pareiškė įsitikinimą, kad lenkų ultimatas ir diplomatinių santykių užmezgimas nesąs išrišęs 20 metų užsitęsusių lenkų-lietuvių ginčą ir todėl dabar reiktų rasti kitą sprendimą, pagrįstą nuoširdumu ir abipusių reikalų supratimu. L. Natkevičius, įvertindamas lenkų tautos sudėtas kraujo aukas šiame kare, taipgi davė suprasti, kad lietuviai laiko save teisėtais Vilniaus ir Vilniaus krašto šeimininkais. Iš lenkų atstovo dar galima buvo suprasti, kad dėl Vilniaus krašto apgyvenamų lietuvių sričių lenkai nekelia kurių nors pretenzijų, tačiau patsai Vilnius ir Vilniaus artimiausios vietovės lenkų apgyvenamos sudaro visos eilės klausimų kompleksą, kuris reikalauja didesnio nagrinėjimo, ir abiem šalim priimtino sprendimo. Visapusiškai vieniems ir antriems pasisakius, buvo sutartas pageidavimas, kad lenkų atstovas, išsiaiškinęs su Varšuvos vyriausybe, praneš lietuviams, ar Varšuvos vyriausybė randa reikalingu derybas toliau tęsti; jeigu taip, tai turėjo paskirti laiką ir vietą.

Po to praėjo gana ilgokas laiko tarpas ir neturėta jokių žinių iš Varšuvos. Buvo manoma, kad lenkų vyriausybė neberanda reikalo derybas tęsti. Pagaliau atėjo žinia, kad atvyksta Vilniun Varšuvos

atstovas su visais reikalingais įgaliojimais deryboms tęsti, ir buvo atsiprašyta dėl tokio ilgo laiko užgaišimo paaiškinant, kad Varšuvos atstovas vieną (Tęsinys 11-me pusl.)

Lietuvių Taupymo ir Skolinimo Bendrovių Lygos Nariai

kuriuose kiekvieno santaupos yra apdraustos iki \$10,000.00, o namų paskolos duodamos lengvomis sąlygomis.

CHICAGO SAVINGS & LOAN ASSN.
6234 SOUTH WESTERN AVE. CHICAGO 36, ILLINOIS
Grovehill 6-7575

CRANE SAVINGS & LOAN ASSN.
2555 WEST 47th ST. CHICAGO 32, ILLINOIS
Lafayette 3-1083

DISTRICT SAVINGS & LOAN ASSN.
3430 SOUTH HALSTED STREET CHICAGO 8, ILLINOIS
Cliffside 4-0104

ST. ANTHONY SAVINGS & LOAN ASSN.
1447 SOUTH 49th COURT CICERO 50, ILLINOIS
Townhall 3-8131-2

UNIVERSAL SAVINGS & LOAN ASSN.
1800 SOUTH HALSTED STREET CHICAGO 8, ILLINOIS
Haymarket 1-2028

SIUNTINIAI Į LIETUVĄ IR RUSIJĄ

tarpininkaujant didžiausiai kompanijai Amerikos žemyne
J. KAMIENSKI - JANIQUE TRADING CO.

VYRIAUSIAS OFISAS:
TORONTO, Ont., Canada, 835 Queen St. W. Tel.: EM 4-4025
SKYRIAI JAV:
NEW YORK CITY, N. Y., 306 E. 9th Street Tel.: GR 3-3470
PITTSBURGH, PA., 2013 East Carson Street Tel.: HU 1-5759
MINNEAPOLIS, MINN., 44 E. Hennepin Ave. Tel.: FE 6-2330
BUFFALO, NEW YORK, 1162 Broadway Tel.: FI 1272
NEWARK, NEW JERSEY, 102 - 16th Ave. Tel.: BI 2-6816
PHILADELPHIA, PA., 725 W. Girard Ave. Tel.: ST 7-1422
CLEVELAND, OHIO, 1029 Fairfield Ave. Tel.: CH 1-5547
CHICAGO, ILLINOIS, 2314 W. Chicago Ave. Tel.: BR 8-6780
ir dešimtyje kitų Kanados ir JAV miestų.
Visiška kiekvieno pasiūsto siuntinio garantija. Pristatome 2 savaitėms
bėgyje. Jūsų giminės Senajam Pasauli gaus siuntinius visai nemokamai.
DIDŽIAUSIA KOMPANIJA, NES GERIAUSIA!

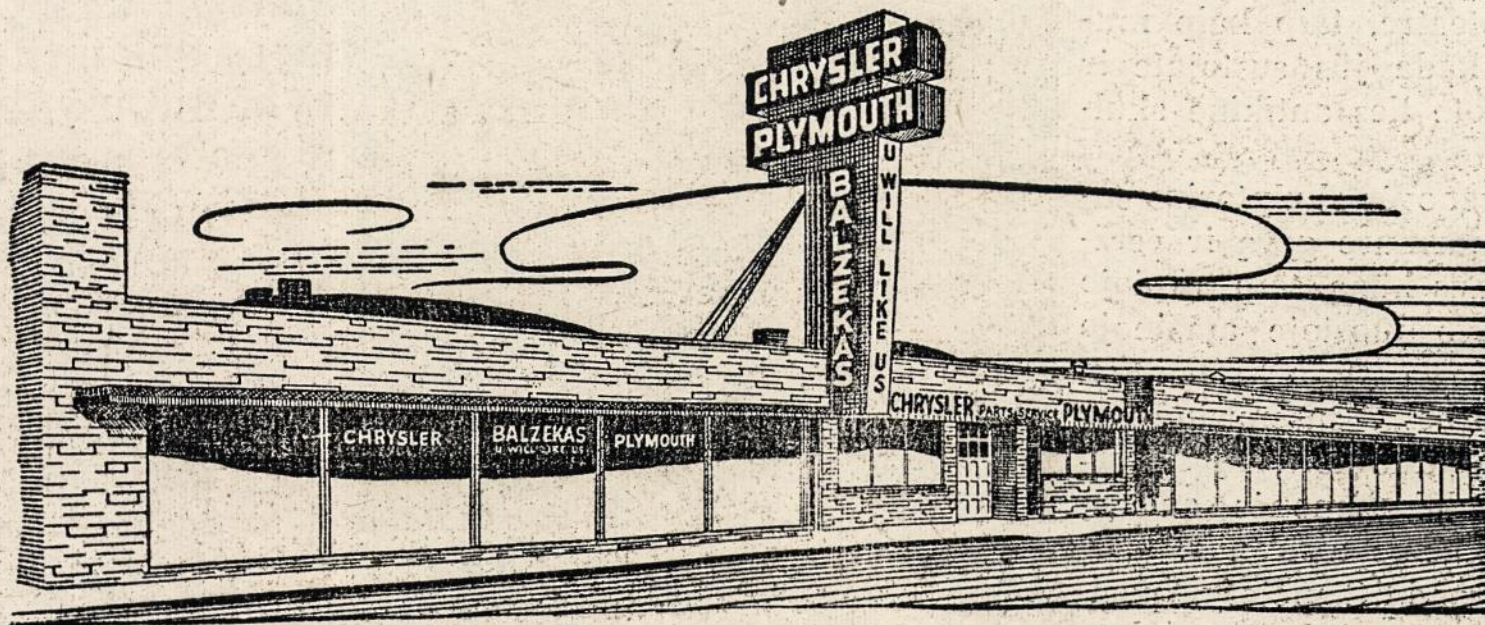
Naujas arba Vartotas Automobilis

GALIMA NUPIRKTI BE PINIGŲ

NAUJAS 1956
CHRYSLER
\$2495

NAUJAS 1956
PLYMOUTH
\$1495

Įsigybė garantuotų visų išdirbimų vartotų automobilių už labai atpigintas kainas

BALZEKAS MOTOR SALES, INC.

CHRYSLER - PLYMOUTH DISTRIBUTOR

4030 ARCHER AVENUE

CHICAGO, ILLINOIS

Telef. Virgiri 7-1515

(Tęsinys iš 10-to psl.)

kartą turėjęs iš pusiaukialės grįžti atgal, nes negalėjęs pralysti pro vokiečių seklių užtvarą. Susitarus dėl laiko, paliekant tą pačią vietą, buvo pranešta, kad deryboms atvyksta trys lenkų atstovai. Vėliau paaiškėjo, kad, atvykus Varšuvos įgaliotiniui, vietos lenkai užprotestavo, kad derybos vyksta aplenkiant vietinius lenkus ir kad jie tose derybose turį turėti sprendžiamą balsą. Tada lenkų delegaciją sudarė, be Varšuvos įgaliotinio, dar du Vilniaus universiteto profesorai (reikia manyti, Vilniaus lenkų pagrindžio nariai). Iš lietuvių pusės dalyvavo tas pats L. Natkevičius, vienas Lietuvos kariuomenės generolas ir Vilniaus komiteto ryšininkas. Mano pareigos buvo tos pačios. Ši kartą derybos vyko lenkų kalba. Vilniaus lenkų atstovai tose derybose beveik neleido kalbėti Varšuvos įgaliotiniui, pasiimdami sau teisę kalbėti

ir atstovauti Varšuvos vyriausybei. Jie, žinoma, giedojo seną giesmelę, kad negali būti jokios kalbos apie sienų pakeitimą. Visa jų nuolaida buvo, — tai Vilniaus krašto lietuviams duoti pilną kultūrinę autonomiją, teisę laisvai organizuotis ir telktis į lietuviškas ekonomines organizacijas ir lietuviškai kalbančiose vietovėse lietuvių kalbai valdinėse vietose duoti lygias teises, tačiau patsai kraštas ir toliau lieka Lenkijos ribose. Varšuvos atstovas mėgino padėti kiek švelninti, tačiau, žinoma, jis negalėjo išeiti prieš vietos atstovus, todėl derybos baigėsi be jokių rezultatų. Vaisėms baigiantis Varšuvos įgaliotinis tik paprašė lietuvių neskaityti, kad derybos yra — nutraukiamos ir kad jos dabar turėsiančios būti iš eilės tęsiamos Varšuvoje.

Po to man teko persikelti į Šiaulius — Lietūkio saldainių fabriką "Birutę", tad ir nutrūko visi ryšiai su Vilniumi, nes laikiausi tos nuomonės, kad

dirbant pagrindijje reikia stengtis kuo mažiausiai žinoti.

1944 metų anksti pavasarį buvau paprašytas paieškoti būdų kaip pasiųsti vieną žmogų į Varšuvą ir gauti tam reikalui leidimą. Buvo kreiptasi į Šiaulių Gebiets Komisarą įstaigą (geriems saldainiams tarpininkaujant), kad Šiaulių Birutės fabrikas nebegalį tęsti saldainių gamybos, nes nebeturi reikalingų valgomųjų dažų ir kvapų ir kartu buvo nurodyta kaip vienintelė vieta Varšuva. Paprašyta leidimo dviem žmonėms: fabriko tarnautojui kaip dažų ir kvapų žinovui ir vienam lenkų kalbos vertėjui, nes reikėjo įtikinti, kad be lenkų kalbos Varšuvoj nieko nesužinosi ir nieko negausi. Pagaliau leidimai buvo gauti. VLIKo atstovas, aprūpintas reikalingomis direktyvomis, atvyko į Šiaulius, prisijungė prie fabriko tarnautojo ir, aprūpintas pagal išgales pinigais, išvyko geležinkelio keliu į Varšuvą.

Tai buvo ilgos, neramios dienos ir nemigo naktys.

Tarnautojas savo uždavinį at-

liko labai gerai, atgabendamas visko, kas mums buvo reikalinga, tik skundėsi nabagas, kad mano duotas vertėjas, nuvykęs į Varšuvą, tuojau dingęs ir atsiradęs tik išvykimo laikui atėjus.

VLIKo atstovas tuojau suėjo į sąlytį su lenkų pagrindžio vyriausybės atstovais, turėjo bent kelis posėdžius su Ministro pirmininko pavaduotoju ir Užsienių Reikalų ministru. Derybų metu Ministras pirmininkas VLIKo atstovo garbei iškėlė pietus. Mūsų atstovas atsirevanšuodamas kitą dieną pakvietė pietų lenkų vyriausybės atstovus.

Derybų rezultatų tiksliai nupasakoti negalėčiau, nes atstovai parvyko labai išvargę, nemiegoję ir todėl, kiek nusnūdę, VLIKo atstovas sekančiu traukiniu skubiai išvažiavo į Kauną pranešimui padaryti ir todėl labai trumpai teko kalbėtis.

Šiuo turėjau tikslo tik papildyti, kas jau iki šiol buvo rašyta lenkų-lietuvių reikalu.

PIRKITE JAV TAUPYMO BONUS

Blind Man's Buff is KID STUFF!

This man never intended to be a highway hazard.

But he's so intent on getting his family home, he hasn't noticed sleep closing in on him. Too bad!

He'll learn too late that playing Blind Man's Buff behind the wheel is *kid stuff*. In just one second—at 45 miles per hour—he can run his car completely off the road or crash *head-on* into traffic! He may *never* get his family home.

Competent drivers are quick to admit their limitations. At the first sign of drowsiness they "take ten" on the side of the road.

For as every good driver knows, "There isn't a man *alive* good enough to drive in his sleep."

Contributed as a public service by

NAUJIENOS

1739 So. Halsted Street

CARELESS DRIVING
IS KID STUFF

An official public service message
prepared by The Advertising Council
in cooperation with the National Safety Council.

GREATEST SALE EVER

repeated
by insistent
demand

Sealy

"ENCHANTED NIGHTS" MATTRESS

BUTTON-FREE TOP . . . NO BUTTONS, NO BUMPS, NO LUMPS!

Yes, you asked for it! When Sealy ran this record-breaking sale last year, our factories couldn't keep up with the demand! Once again—for a limited time only—you can save a whopping \$19.55 on the famous "Enchanted Nights" Mattress. And you do more than save! You get superb Sealy sleeping with all these famous quality features:

- Extra high coil count!
- Pre-built borders for years of longer wear!
- Smart decorator design ticking!
- Top quality innerspring unit for the healthful firmness pioneered by Sealy!
- Same fine quality matching box spring—JUST \$39.95!

regularly ~~\$59.50~~
reduced to

\$39.95

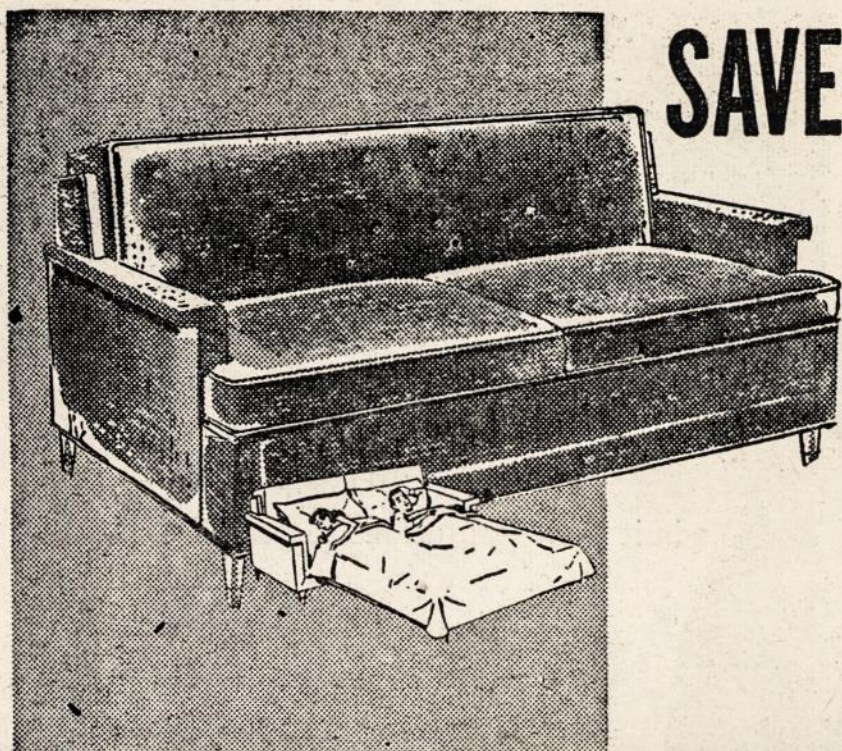
DURING *Sealy*
**GOLDEN SLEEP
SALE**

CONVENIENT TERMS!

VERIFIED BY THE AMERICAN STANDARDS TESTING BUREAU TO GIVE
SERVICE AND WEAR BEYOND ITS 10 YEAR WRITTEN GUARANTEE

© SEALY, INC. 1956

SAVE \$60 on America's favorite 'round-the-clock furniture!

Sealy

GOLDEN SLEEPER

with \$59.50 Quality "Enchanted Nights" Mattress

- Exciting lines—"Just Right Seating Height!"
- 10 second conversion from sofa to bed!
- Decorator-designed fabric in choice of colors!
- Opens to full size bed—sleeps two!

\$259.50 VALUE

\$199.50

during Sealy's
GOLDEN SLEEP SALE

SOLTIS

HOME APPLIANCES AND FURNITURE

2647 West 51st Street

Tel. HEmlock 4-7095

OPEN MONDAY AND THURSDAY EVENINGS

12 — NAUJENOS, CHICAGO 8, ILL. — SATURDAY, JULY 21, 1956